

VOION

Arbeidsmarkt & Opleidingsfonds
voortgezet onderwijs

Vo-leerlingen interesseren voor het leraarschap

Een inventarisatie van activiteiten waarmee scholen leerlingen kunnen interesseren voor werken in het voortgezet onderwijs

Vo-leerlingen interesseren voor het leraarschap

Een inventarisatie van activiteiten waarmee scholen leerlingen kunnen interesseren voor werken in het voortgezet onderwijs

Auteurs:

Jordi Vermeulen, Hannah de Rooij
September 2025

Uitgave:

Voion
Postbus 556
2501 CN Den Haag
E-mail: info@voion.nl
www.voion.nl

DISCLAIMER

Voion is zich volledig bewust van de taak zo betrouwbaar mogelijke informatie te verzorgen. Dit rapport is met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld. Niettemin kan zij geen aansprakelijkheid aanvaarden voor eventueel voorkomende onjuistheden.

© Voion 2025. Alle rechten voorbehouden. Het is niet geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in publicaties zonder nauwkeurige bronvermelding.

Inhoudsopgave

SAMENVATTING, CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	3
1. INLEIDING	9
2. LITERATUURVERKENNING.....	12
2.1 Factoren die van invloed zijn op studie- en beroepskeuze	12
2.2 Activiteiten gericht op wekken van interesse voor leraarschap	13
2.2.1 LOB-initiatieven	14
2.2.2 Initiatieven waarbij leerlingen worden ingezet voor onderwijsondersteuning	14
3. ACTIVITEITEN VAN SCHOLEN.....	16
3.1. Respons	16
3.2. Meest kansrijke LOB-activiteiten	16
3.3. Aanboden LOB-activiteiten.....	17
3.3.1. Randvoorwaarden bij LOB: juiste moment, goede begeleiding en reflectie	19
3.4. Aanboden onderwijsondersteunende activiteiten.....	21
3.4.1. Aandachtspunten bij inzet leerlingen: goede begeleiding, reflectie	24
3.5. Indeling van het totale aanbod aan activiteiten	25
4. VO-LEERLINGEN OVER INTERESSE WEKKEN VOOR LERAARSHIP.....	27
4.1. Meest kansrijke activiteiten	27
4.2. Huiswerkbegeleiding verzorgen	27
4.3. Meelopen met een leraar	27
4.4. Voorlichting door leraren-in-opleiding.....	28
LITERATUUR.....	29
BIJLAGE 1. AANVULLENDE RESULTATEN VRAGENLIJST	30
BIJLAGE 2. VOORBEELDEN VAN INITIATIEVEN PER ONDERWIJSREGIO	33
BIJLAGE 3. AANVULLENDE INFORMATIE OVER RESPONDENTEN	38

Samenvatting, conclusies en aanbevelingen

Achtergrond

Dit onderzoek brengt activiteiten in kaart die bij leerlingen in het voortgezet onderwijs (vo) interesse kunnen wekken voor het leraarschap in het vo. Het maakt inzichtelijk welke activiteiten scholen (mede) organiseren of faciliteren en wat daarbij volgens schoolleiders, decanen en leerlingen aandachtspunten zijn. De vraag die centraal staat:

Welke initiatieven zijn er in het voortgezet onderwijs om leerlingen te interesseren voor het beroep van leraar en wat zijn hierbij belangrijke randvoorwaarden?

Daarbij richten we ons op leerlingen die na de middelbare school direct kunnen starten met de tweedegraads lerarenopleiding: leerlingen met een havo- of vwo-diploma. De focus ligt op bovenbouwleerlingen.

Aanpak

Om te achterhalen bij welke activiteiten scholen betrokken zijn en randvoorwaarden bij die activiteiten te identificeren, zetten we in mei 2025 een vragenlijst uit onder schoolleiders in het vo. Daarvoor maakten we gebruik van het schoolleiderspanel van DUO Onderwijsonderzoek & Advies. Alleen schoolleiders werkzaam op een school met in ieder geval een havo-afdeling konden deelnemen. De respons is representatief voor de verdeling van scholen naar regio en denominatie. Een aanzienlijk deel van de schoolleiders liet een decaan de vragenlijst invullen: van de 157 respondenten was de helft (51%) decaan of loopbaanoriëntatie(LOB)-coördinator. Respondenten selecteerden in de vragenlijst activiteiten die bij hen op school worden aangeboden aan havo- en/of vwo-leerlingen. Daarnaast selecteerden ze factoren die volgens hen bijdragen aan het succes van deze activiteiten, of vulden eigen antwoorden in. Bij de constructie van de vragenlijst is gebruik gemaakt van wat vanuit literatuur bekend is over activiteiten en randvoorwaarden om bij leerlingen interesse te wekken voor het leraarschap. Ook voegden we activiteiten van scholen toe die de onderwijsregio's in het vo ons op verzoek aanleverden¹.

Om ook het perspectief van de doelgroep (leerlingen) mee te nemen, organiseerden we vervolgens op twee middelbare scholen focusgroepen met in totaal tien bovenbouwleerlingen (zeven havisten, drie vwo-leerlingen). Decanen van deze scholen verzorgden de werving. Zij vulden vooraf de vragenlijst in en gaven daarbij aan open te staan voor focusgroepen op hun school.

Resultaten

De activiteiten waarbij scholen betrokken zijn, vallen in verschillende categorieën. We noemen eerst de categorieën, en sommen dan per categorie de bijbehorende activiteiten op.

- Activiteiten op het gebied van loopbaanontwikkeling, -oriëntatie en -(studie)begeleiding (LOB). We onderscheiden hier LOB-activiteiten die vooral op school plaatsvinden of vooral daarbuiten. We

¹ Alle onderwijsregio's in het voortgezet onderwijs is via mail gevraagd om voorbeelden te noemen van activiteiten uit hun regio die bij leerlingen interesse zouden kunnen wekken voor het leraarschap (zie bijlage 2). Hierbij is vermeld dat het moet gaan om activiteiten waar scholen bij betrokken zijn, als (mede)organisator of facilitator. Enkele regio's gaven aan dat ze zich bij dergelijke activiteiten niet richten op vo-leerlingen.

inventariseerden LOB-activiteiten in brede zin, dus niet alleen activiteiten die gericht zijn op de lerarenopleiding of het leraarschap². Uit eerder onderzoek is namelijk bekend dat de scholen die veel leraren-in-opleiding aanleveren in hun studiekeuzebegeleiding geen extra accent leggen op lerarenopleidingen. Wel doen deze scholen in algemene zin meer aan studiekeuzebegeleiding.

- Verschillende vormen van onderwijsondersteuning waarvoor scholen leerlingen inzetten, met name bovenbouwleerlingen. Een positief neveneffect van het bieden van ondersteuning kan zijn dat de ondersteuners hierdoor geïnteresseerd raken in het leraarschap.

LOB-activiteiten die vooral op school plaatsvinden

Uit het vragenlijstonderzoek blijkt dat op scholen de volgende LOB-activiteiten plaatsvinden: voorlichting over profielkeuze (99% van de scholen biedt dit aan), voorlichting over studiekeuze (97%), gastlessen over een studie of beroep (81%), beroeps/studiekeuzetests (86%) en individuele gesprekken met de mentor of decaan (98%). Respondenten konden naast de activiteiten in de vragenlijst ook zelf LOB-activiteiten noemen, hetgeen een kwart (26%) van de respondenten deed. Zij organiseren voor leerlingen bijvoorbeeld sollicitatietrainingen, een theatervoorstelling over het kiezen van een profiel, een 'college tour' met oud-leerlingen en voor ouders een workshop over studiekeuzebegeleiding.

LOB-activiteiten die grotendeels buiten school plaatsvinden

Een deel van de LOB-activiteiten die scholen aanbieden of faciliteren vindt buiten school plaats, zo blijkt uit het vragenlijstonderzoek. Het gaat om open dagen of meeloopdagen bij hogescholen of universiteiten (92%), om het volgen van een module bij een opleiding (53%) zoals de hbo-schakelmodule 'Leraar gezocht!'³, om beroepenmarkten (75%) of studiemarkten⁴ in de regio, om bezoeken bij organisaties (69%), om meeloopdagen bij beroepen (71%), stages bij organisaties (71%) en opdrachten waarbij een studie of beroep wordt onderzocht (79%).

Twee LOB-activiteiten vermelden we apart, omdat de indeling op school / buiten school minder van toepassing is. Verder richten deze twee zich wél specifiek op werken in het onderwijs, in tegenstelling tot de andere geïnterpreteerde LOB-activiteiten. Scholen:

- informeren leerlingen over voordelen die zij hen bieden, als ze zich aanmelden voor de lerarenopleiding. Het gaat dan om vergoeding van studiekosten, een opleidingsplek of een aanstelling. Een op de twintig scholen (5%) biedt dit aan.
- bieden de pilot Praktijkroute havo-Educatie aan. Hierbij verdiepen leerlingen zich in werken in het onderwijs, onder meer door zelf les te geven. Ook hiervoor geldt dat 5% van de scholen die de vragenlijst invulde deze 'activiteit' aanbiedt. SLO begeleidde scholen in 2023-2024 en 2024-2025 bij deze pilot, vanwege het geringe aantal deelnemende scholen is de subsidie vanaf schooljaar 2025-2026 stopgezet⁵.

² Hier is voor gekozen omdat de meeste LOB-activiteiten (zoals studiekeuzetest, beroepenmarkt) leerlingen kennis laten maken met of laten nadenken over uiteenlopende beroepen.

³ <https://www.fontys.nl/nieuws/schakelmodules-bieden-examenleerlingen-een-hbo-ervaring>

⁴ Deze activiteit stond niet in de vragenlijst, maar vulden respondenten zelf in. Het is niet bekend welk deel van de scholen dit aanbiedt of hierbij betrokken is.

⁵ Zie het antwoord op de vraag 'Kan ik mijn school nog aanmelden voor de pilot Praktijkroute havo-Educatie?' op <https://www.dus-i.nl/subsidies/praktijkgerichte-havo/vragen-en-antwoorden>

Inzetten van leerlingen voor ondersteuning

Bijna drie op de vier scholen (74%) zet leerlingen op enigerlei wijze in voor ondersteuning, zo blijkt uit het vragenlijstonderzoek. We noemen de inzet op volgorde van vaakst tot minst vaak voorkomend. Het vaakst zetten scholen leerlingen in voor het geven van huiswerkbegleiding of bijles (54% van de scholen die leerlingen inzet kiest voor deze vorm), gevolgd door de inzet van leerlingen als buddy of tutor (48%). Uit de open antwoorden van schoolleiders en decanen blijkt dat iets meer dan een op de vijf scholen (22%) leerlingen (ook) op andere manieren inzet. Bijvoorbeeld voor voorlichting over de doorstroom van vmbo naar havo, voor de organisatie en ondersteuning van schoolactiviteiten zoals sportdagen en excursies, trainingen voor stagiairs en nieuwe leraren en voorlezen op basisscholen. Twee activiteiten die respondenten konden selecteren vinden slechts op een enkele school plaats, het gaat hier om de inzet van leerlingen bij lesgeven (6%) en bij de creatie van lesmateriaal (2,5%).

Het doel van de eerder besproken LOB-activiteiten is dat leerlingen zich oriënteren op opleidingen en beroepen. Dat is niet het primaire doel bij de inzet van leerlingen voor ondersteuning, zo bevestigt het vragenlijstonderzoek. De scholen die leerlingen inzetten doen dat vrijwel allemaal (92%), omdat ze van mening zijn dat onderwijs door medeleerlingen effectief is. Toch is ook het wekken van interesse voor het leraarschap voor bijna een kwart van de scholen (24%) een (extra) reden om leerlingen in te zetten voor ondersteuning. Eerder onderzoek laat zien dat ervaring als ondersteuner inderdaad kan bijdragen aan interesse voor het leraarschap.

Scholen die geen leerlingen inzetten (26%), geven daarvoor vooral praktische redenen. Ze vinden alleen bovenbouwleerlingen geschikt als ondersteuner, maar bieden geen bovenbouw aan. Of er is onvoldoende capaciteit bij medewerkers om de ondersteunende leerlingen te begeleiden.

Randvoorwaarden per categorie activiteiten

De hier gepresenteerde randvoorwaarden zijn gebaseerd op literatuuronderzoek, op vragenlijstonderzoek onder schoolleiders en decanen en op twee focusgroepen met leerlingen. Van effect-onderzoek is geen sprake: het gaat om factoren die *volgens schoolleiders, decanen (n= 157) en leerlingen (n = 10)* de kans verhogen om interesse te wekken voor het leraarschap. We noemen de randvoorwaarden per categorie activiteiten: eerst voor LOB, daarna voor de inzet van leerlingen bij ondersteuning. Per categorie noemen we ook enkele kansrijke activiteiten waarbij we ingaan op specifieke randvoorwaarden.

Randvoorwaarden bij LOB:

- *Met voorlichting starten op het juiste moment.* Uit de literatuur komt naar voren dat tijdige voorlichting, minstens twee jaar voor het centrale eindexamen, positief samenhangt met instroom bij (onder meer) lerarenopleidingen. Dit bevordert de kwaliteit van de begeleiding en persoonlijke band tussen leerling en leraar. Nog eerder aanbieden is echter niet raadzaam, volgens schoolleiders en decanen die de vragenlijst invulden en volgens leerlingen in de focusgroepen. Dan is de kans volgens hen groot dat men nog niet open staat voor oriëntatie op beroep en studie. Van belang is dus om activiteiten goed te timen, al naar gelang de behoefte bij leerlingen.

- *Rekening houden met andere activiteiten in het schooljaar.* Dit advies komt uit het vragenlijstonderzoek naar voren. Leerlingen moeten voldoende ruimte ervaren voor deelname aan de activiteiten die interesse kunnen wekken voor het leraarschap.
- *Goede begeleiding vanuit school* komt naar voren uit vragenlijstonderzoek en de focusgroepen. Een persoonlijk gesprek met mentoren, decanen of vakleraren is wenselijk, waarna zij specifieke LOB-activiteiten kunnen aanraden. Leerlingen kunnen bij deze personen terecht om ervaringen te delen, te reflecteren en vragen te stellen.
- *Betrokkenheid van de lerarenopleiding* is een aanbeveling op basis van het vragenlijstonderzoek en de focusgroepen. Deze opleidingen kunnen persoonlijk contact opnemen met leerlingen die interesse hebben. Ook kunnen ze voor de voorlichting enthousiaste studenten inzetten, zo opperen ook leerlingen in de focusgroepen. Middelbare scholen en lerarenopleidingen werken idealiter goed samen, zodat beiden een consistent beeld schetsen van werken in het onderwijs.

Een voorbeeld van een kansrijke LOB-activiteit is met leraren en/of leraren-in-opleiding in gesprek gaan over het beroep van leraar. Zowel schoolleiders, decanen als leerlingen in de focusgroepen zijn enthousiast over deze activiteit. Het succes ervan hangt volgens hen sterk af van het enthousiasme en de competenties van de spreker. Volgens schoolleiders en decanen is het belangrijk dat leraren uitdragen dat de school een plek is waar veel meer gebeurt dan alleen lesgeven en dat het leraarschap meer behelst dan voor de klas staan. Verder noemen de leerlingen in de focusgroepen een praktisch aandachtspunt voor de vorm van de gesprekken: zij voelen zich wat comfortabeler bij gesprekken in groepjes dan bij een-op-een-gesprekken ('speeddates').

Randvoorwaarden bij inzet van leerlingen voor onderwijsondersteuning:

- *Goede begeleiding vanuit school* bestaat uit duidelijke instructie, hulp en feedback. Zowel schoolleiders, decanen als leerlingen wijzen verder op het belang van een vast aanspreekpunt.
- *Goede reflectie en evaluatie.* Het is belangrijk dat het meelopen met een leraar wordt afgesloten met een nagesprek, zo vinden schoolleiders en decanen, en de leerlingen in de focusgroepen. Dat gesprek dient om te reflecteren op wat ze waargenomen hebben, en op het onderdeel dat de leerlingen zelf verzorgden.
- *Goede selectie van leerlingen.* Een goede selectie van leerlingen die de huiswerkbegeleiding verzorgen is volgens schoolleiders en decanen erg belangrijk. De kans op een positieve ervaring is groter als leerlingen interesse hebben om te begeleiden en over de gewenste didactische capaciteiten beschikken. Dat vergroot tevens de kans dat ook bij de geholpen leerlingen interesse ontstaat voor het leraarschap.

Twee vormen waarbij leerlingen worden ingezet voor onderwijsondersteuning hebben veel volgens schoolleiders, decanen en leerlingen veel potentie als het gaat om het wekken van interesse voor het leraarschap. Het gaat om meelopen met een leraar en daarbij ook zelf een onderdeel verzorgen⁶ en het

⁶ Deze activiteit is in de vragenlijst ingedeeld bij de categorie LOB, maar presenteren we hier als voorbeeld van het inzetten van leerlingen bij onderwijsondersteuning. Reden hiervoor is dat uit de focusgroepen naar voren kwam dan het wenselijk is om bij het meelopen leerlingen ook zelf onderwijs te laten verzorgen.

geven van huiswerkbegeleiding.⁷ Het meelopen vindt idealiter plaats op een andere school, zodat leerlingen vrijer kunnen observeren. Verder is het handig als zij (ook) meelopen bij vmbo-klassen, aangezien de tweedegraads lerarenopleiding opleidt voor lesgeven aan alle leerjaren van het vmbo. Leerlingen in de focusgroepen wijzen op het belang van participatie. Voor het opwekken van interesse is het volgens hen belangrijk dat leerlingen niet alleen observeren, maar ook zelf lesgeven, rondlopen en vragen beantwoorden of een opdracht begeleiden.

Conclusies en aanbevelingen

Initiatieven om vo-leerlingen te interesseren voor het beroep van leraar vallen uiteen in enerzijds LOB-activiteiten (op school of daarbuiten) en anderzijds vormen van onderwijsondersteuning waarvoor scholen leerlingen inzetten. Bij LOB is goede begeleiding vanuit school belangrijk, bijvoorbeeld door een gesprek met een decaan, mentor of vakleraar met wie zij op de activiteit kunnen reflecteren. Ook betrokkenheid van lerarenopleidingen is een veel genoemd aandachtspunt, onder meer om ervoor te zorgen dat scholen en opleidingen een consistent beeld schetsen van werken in het onderwijs. Voor onderwijsondersteunende activiteiten zijn de belangrijkste aandachtspunten: goede selectie, begeleiding en ruimte voor reflectie. Dat vergroot de kans op een positieve ervaring en daarmee op gewekte interesse voor het leraarschap.

Aanbevelingen

Bovenstaande bevindingen brengen ons tot onderstaande aanbevelingen. Die richten zich in eerste plaats op scholen, maar zijn ook relevant voor lerarenopleidingen en samenwerkingsverbanden zoals de onderwijsregio's.

- Kies voor een samenhangend geheel aan activiteiten die interesse kunnen wekken voor het leraarschap. Overweeg naast LOB-activiteiten ook de verschillende mogelijkheden om leerlingen een onderwijsondersteunende rol te laten vervullen, of combineer activiteiten, zoals een meeloopdag bij een leraar waarbij leerlingen tevens zelf een onderdeel verzorgen. De inzet van leerlingen als onderwijsondersteuners kan voor verschillende betrokkenen positieve effecten hebben: hulp voor leerlingen van de ondersteuners, interesse bij de ondersteuners voor het leraarschap en verlichting van de werkdruk bij leraren.
- Heb bij de organisatie van de verschillende activiteiten oog voor de per categorie in kaart gebrachte aandachtspunten, zoals een goede selectie, instructie en begeleiding van leerlingen die onderwijsondersteuning bieden.
- Raadpleeg leerlingen, zowel bij de keuze en opzet van de door de school geboden activiteiten, als achteraf, bij de evaluatie. Wat vinden zij prettig en nuttig, wat minder, wat kan beter, wat heeft het leerlingen opgeleverd?
- Zet in op zowel het wekken van interesse als het behouden van interesse voor het leraarschap. Bijvoorbeeld door leerlingen passende vervolgactiviteiten aan te bieden en regelmatig het gesprek te voeren met leerlingen over hun ervaringen, interesses en behoeftes op het gebied van LOB.

⁷ Over meelopen met een docent zijn zowel schoolleiders, decanen als leerlingen enthousiast, over het bieden van huiswerkbegeleiding/bijles als manier om interesse op te wekken voor het leraarschap zijn vooral de leerlingen uit de focusgroepen enthousiast.

Tot slot laat dit onderzoek zien dat de activiteiten per school verschillen. Het is daarom aan te bevelen om kennis, ervaringen en good practices uit te wisselen tussen onderwijsregio's en tussen scholen, als het gaat om manieren om leerlingen te interesseren voor het leraarschap.

1. Inleiding

Aanleiding

Interesse voor de lerarenopleiding is met het oog op het aanhoudende lerarentekort⁸ in het voortgezet onderwijs (vo) van groot belang. Bij de uitstroom naar lerarenopleidingen zijn er flinke verschillen tussen vo-scholen. Op scholen waar veel leerlingen kiezen voor een (tweedegraads) lerarenopleiding is er vaker voorlichting over het hoger onderwijs en opleidingen, bezoeken leerlingen vaker een hogeschool, krijgen leerlingen vaker een interesse- of competentietest en zijn er vaker individuele gesprekken over hun studiekeuze (Van Casteren et al., 2022). Ook komt de voorlichting veelal minimaal twee jaar voor het centrale eindexamen en zijn leraren-in-opleiding afkomstig van de meest aanleverende scholen vaker tevreden over de keuzebegeleiding op hun middelbare school (Van Casteren et al., 2022). Ander onderzoek bevestigt deze bevindingen; loopbaanoriëntatie en vroege voorlichting kan een positief effect hebben op de instroom in (onder meer) lerarenopleidingen (De Boer et al., 2024). Aan overzicht, samenhang, monitoring en evaluatie van de verschillende activiteiten ontbreekt het echter (Oomen et al., 2014).

Doel en vragen

Om scholen te ondersteunen bij het wekken van interesse bij leerlingen voor het leraarschap, onderzoekt Voion welke initiatieven op scholen plaatsvinden en waar scholen bij de organisatie op moeten letten om interesse te wekken voor het leraarschap. De centrale vraag in dit onderzoek is:

Welke initiatieven zijn er in het voortgezet onderwijs om leerlingen te interesseren voor het beroep van leraar en wat zijn hierbij de belangrijke randvoorwaarden?

De onderzoeksvraag wordt beantwoord aan de hand van de volgende deelvragen:

- Welke initiatieven om leerlingen te interesseren voor het beroep van leraar in het vo waren er de afgelopen jaren op scholen in het vo?
- Welke initiatieven om leerlingen te interesseren voor het beroep van leraar in het vo vinden er momenteel plaats op scholen in het vo?
- Bij welke categorieën zijn deze initiatieven in te delen?
- Wat zijn belangrijke randvoorwaarden bij de verschillende categorieën initiatieven?

Afbakening

Bij activiteiten die interesse kunnen wekken voor het leraarschap kijken we naar activiteiten die *op middelbare scholen plaatsvinden en daarbuiten*. Leerlingen kunnen immers ook open dagen van opleidingen bezoeken, of zich op een andere manier buiten school verdiepen in het leraarschap. In dit onderzoek gaat het om activiteiten die scholen zelf of in samenwerking met andere organisaties organiseren of faciliteren. We kijken niet alleen naar activiteiten die vallen *onder loopbaanontwikkeling, -oriëntatie en - (studie)begeleiding (LOB)*. Uit onderzoek blijkt namelijk dat ook het inzetten van leerlingen voor onderwijsondersteuning - zoals het geven van huiswerkbegeleiding - interesse kan wekken voor het leraarschap (Snoek et al., 2014). Daarom zijn dergelijke activiteiten ook meegenomen.

⁸ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/werken-in-het-onderwijs/aanpak-tekort-aan-leraren>

De activiteiten in dit onderzoek zijn gericht op leerlingen die na de middelbare school kunnen starten met de tweedegraads lerarenopleiding: leerlingen met een havo- of vwo-diploma. De instroom bij de tweedegraads lerarenopleiding is het grootst vanuit de havo (gemiddeld 7-8%, voor vwo is het nog geen 2%, aldus Van Casteren et al., 2022). Voor vwo'ers die leraar in het vo willen worden is een (post-master) universitaire lerarenopleiding gebruikelijker. Voor hen ligt de keuze voor het leraarschap doorgaans verder weg dan voor havisten.

Aanpak

Voor beantwoording van de onderzoeksvragen is gebruik gemaakt van drie methodes.

Literatuurverkenning

Om te achterhalen wat al bekend is vanuit onderzoek over interventies om leerlingen te interesseren voor het leraarschap, is via Google Scholar wetenschappelijke literatuur opgezocht en doorgenomen. Er is onder meer gezocht op 'LOB', 'PAL' (peer assisted learning) en 'studiekeuze'. Ook zijn via Google relevante andere publicaties gezocht zoals beleidsstukken, en zijn websites uit de onderwijssector geraadpleegd zoals Voion.nl en de pagina's van de onderwijsregio's / regioloketten⁹. Er is niet alleen gezocht naar initiatieven die primair gericht zijn op het opwekken van interesse voor het beroep van leraar. Ook initiatieven waarbij dit een secundair doel of een neveneffect is, zijn meegenomen.

Vragenlijstonderzoek

Om te achterhalen bij welke activiteiten scholen betrokken zijn en belangrijke randvoorwaarden te identificeren, is via het schoolleiderspanel van DUO Onderwijsonderzoek & Advies in mei 2025 een vragenlijst uitgezet. De respons is representatief voor de verdeling van scholen naar regio en denominatie. Alleen scholen met in ieder geval een havo-afdeling konden deelnemen aan de vragenlijst. Een aanzienlijk deel van de schoolleiders liet een decaan de vragenlijst invullen: van de 157 respondenten was de helft (51%) decaan of LOB-coördinator. Bij het opstellen van de vragenlijst is gebruik gemaakt van wat vanuit de literatuur bekend is over (succesvolle) interventies en randvoorwaarden. Ook is in de periode april - mei 2025 een mail gestuurd aan alle onderwijsregio's in het voortgezet onderwijs, met het verzoek voorbeelden te noemen van activiteiten in de regio die bij leerlingen interesse kunnen wekken voor het leraarschap. Bij deze activiteiten moesten scholen betrokken zijn, als organisator of facilitator. Dankzij de input van de onderwijsregio's (zie bijlage 2) bevatte de vragenlijst een uitgebreide en diverse lijst met activiteiten en aandachtspunten. Respondenten gaven aan wat bij hen op school van toepassing is en welke factoren volgens hen bijdragen aan succes, en/of kwamen met eigen toevoegingen.

Focusgroepen

De activiteiten in dit onderzoek zijn gericht op vo-leerlingen, zij vormen de doelgroep. Daarom is het waardevol ook hun perspectief mee te nemen. Hiertoe organiseerden we in mei 2025 op twee middelbare scholen focusgroepen met in totaal tien bovenbouwleerlingen (zeven havisten, drie vwo-leerlingen).

⁹ <https://regioloketten.onderwijsloket.com/?sectoren=vo> en <https://www.onderwijsregio.nl/wij-zijn-de-onderwijsregios>

Decanen van deze scholen verzorgden de werving. Zij hadden vooraf de vragenlijst ingevuld en aangegeven open te staan voor de focusgroepen. De deelnemers kregen op werkbladen een aantal vaak voorkomende en/of concrete activiteiten voorgelegd, waar zij individueel aandachtspunten bij noteerden. Het ging om: meelopen met een leraar, huiswerkbegeleiding verzorgen, persoonlijke studiekeuzebegeleiding, presenteren van de eigen oriëntatie op loopbaan en studiekeuze en voorlichting door oud-leerlingen. Bij de aandachtspunten konden ze ingaan op vragen per activiteit op het werkblad (zoals bij de activiteit 'meelopen op een school' de vraag 'geef je de voorkeur aan de eigen school of aan een andere school?'), of zelf aandachtspunten formuleren. Vervolgens was er een plenair deel waarbij we inventariseerden welke van de voorgelegde activiteiten de leerlingen het meest kansrijk achten. Dit leverde een top drie op. Leerlingen lichtten vervolgens hun aandachtspunten bij deze drie activiteiten toe, en reageerden op elkaar. Zie bijlage 3 voor meer uitleg over de deelnemers en de organisatie van de focusgroepen.

Leeswijzer

Dit rapport start met een samenvatting, conclusie en aanbevelingen. Het vervolg is als volgt opgebouwd:

- **Hoofdstuk 2** geeft weer wat bekend is uit eerder onderzoek over initiatieven om interesse te wekken voor het leraarschap en wat daarbij aandachtspunten zijn.
- **Hoofdstuk 3** beschrijft de resultaten van het vragenlijstonderzoek onder schoolleiders en decanen
- **Hoofdstuk 4** gaat in op de opbrengsten van de focusgroepen met leerlingen. Deze resultaten zijn bewust gescheiden van het vorige hoofdstuk omdat ze een ander karakter en gewicht hebben. De tien deelnemers aan de focusgroep bespraken slechts enkele activiteiten, terwijl de 157 respondenten van de vragenlijst reageerden op een uitgebreide lijst met activiteiten en aandachtspunten.

Bijlage 1 bevat aanvullende resultaten van het vragenlijstonderzoek, **bijlage 2** geeft een overzicht van relevante activiteiten in de onderwijsregio's en **bijlage 3** biedt achtergrondinformatie over de deelnemers aan de focusgroepen en respondenten van het vragenlijstonderzoek.

2. Literatuurverkenning

In dit hoofdstuk geven we weer wat vanuit eerder onderzoek bekend is over factoren die van invloed zijn op het studiekeuzeproces van leerlingen. Het gaat om factoren in het algemeen en factoren die specifiek van invloed zijn op de keuze voor de lerarenopleiding. In 2.2 zetten we uiteen welke activiteiten we tijdens de deskresearch aantreffen.

2.1 Factoren die van invloed zijn op studie- en beroepskeuze

Uit onderzoek naar leraren in het po en vo blijkt het willen werken met kinderen en jongeren een belangrijk motief om voor het beroep van leraar te kiezen. Invloeden van ouders en omgeving, status van het beroep en salaris bleken minder van invloed (Fokkens-Bruinsma et al., 2015). Hoewel autonome motivatie de hoofdrol lijkt te spelen bij studiekeuze, dient de sociale invloed (van familie of vrienden) niet onderschat te worden. Met ouders en/of decanen reflecteren op oriëntatieactiviteiten is een belangrijk onderdeel van het keuzeproces (Meens, 2019). We kijken hier naar een omgevingsfactor die ook van invloed kan zijn op het willen werken in het onderwijs: de school.

Denominatie en LOB-beleid van invloed

Uit onderzoek van ResearchNed (Van Casteren et al., 2022) blijkt dat gemiddeld 7,6% van de havisten voor een lerarenopleiding kiest. Het loopt per school uiteen tussen de 0% en 23%, een groot verschil. Het percentage leerlingen dat per school aangeleverd wordt, blijft doorgaans consistent over meerdere jaren. Denominatie lijkt een rol te spelen: “De meest aanleverende scholen zijn relatief vaker antroposofisch, evangelisch, gereformeerd, Islamitisch, protestants-christelijk en reformatisch” (Van Casteren et al., 2022). Ook de LOB-activiteiten van scholen zijn van invloed op de belangstelling voor werken in het onderwijs. Studenten die een lerarenopleiding kiezen hadden op hun middelbare school vaker algemene voorlichting over hoger onderwijs, opleidingen en beroepen, hadden vaker een interesse- of competentietest, bezochten vaker een hogeschool of universiteit en voerden vaker individuele gesprekken met een mentor of leraar over hun studiekeuze. Ook hadden ze hun studiekeuze op school vaker persoonlijk toegelicht dan studenten zonder belangstelling voor een lerarenopleiding (Van Casteren et al., 2022). Hetzelfde onderzoek laat ook zien dat de meest aanleverende scholen in hun LOB-activiteiten geen extra accent op lerarenopleidingen leggen.

Tevredenheid over school van invloed op uitstroom

Andere bevorderende factoren wat uitstroom naar de lerarenopleiding betreft, zijn een hoge tevredenheid van leerlingen over hun school en over hun leraren. De leerlingen van de meest aanleverende scholen zijn vaker tevreden over de studiekeuzebegeleiding dan de leerlingen van de minst aanleverende scholen.

Aandachtspunten bij LOB

In het algemeen is goede begeleiding van belang voor het doorlopen van het studiekeuzeproces. Het studiekeuzeproces van leerlingen hoort bij de identiteitsontwikkeling van jongeren (Holmegaard et al., 2014). Een duidelijk beeld van het beroep en reële verwachtingen van de opleiding worden bovendien gezien als belangrijke factoren voor studiesucces (Van der Rijst et al., 2015). Onderzoek laat zien dat studiebegeleiders een belangrijke rol spelen in het studiekeuzeproces (Borghans et al., 2015). Wat zijn aandachtspunten die uit de literatuur naar voren komen als het gaat om de organisatie en aanbieden van de verschillende LOB-

activiteiten? De meeste aandachtspunten hebben geen betrekking op losse activiteiten, maar slaan op LOB-beleid in het algemeen:

- Persoonlijke begeleiding die *op tijd* start hangt positief samen met de uitstroom naar de lerarenopleidingen (Van Casteren et al., 2022). Ook ander onderzoek laat zien dat vroege voorlichting, liefst minimaal twee jaar voor het eindexamen, een positief effect kan hebben op de instroom in (onder meer) lerarenopleidingen (De Boer et al., 2024).
- LOB-activiteiten dienen zich volgens het Expertisepunt LOB (2018) te richten op *vijf loopbaancompetenties*, namelijk:
 - Kwaliteitenreflectie: wat kan ik het beste en hoe weet ik dat?
 - Motievenreflectie: waar ga en sta ik voor en waarom dan?
 - Werkexploratie: waar ben ik het meest op mijn plek en waarom daar?
 - Loopbaansturing: hoe bereik ik mijn doel en waarom zo?
 - Netwerken: wie kan mij helpen mijn doel te bereiken en waarom die mensen?
- LOB-beleid moet afgestemd zijn met de MR en leerlingenraad, vastgelegd zijn in het schoolplan en leerlingen hebben een inspanningsverplichting. Dit zijn normen voor goed LOB-beleid die in 2018 geformuleerd zijn in de Kwaliteitsagenda LOB voor het vo, door VO-raad, LAKS, Vereniging van Schooldecanen en Loopbaanbegeleiders en de vereniging voor alle begeleiders in het vo en mbo (NVS NVL). Verder moeten de activiteiten volgens deze Kwaliteitsagenda samenhangend zijn, en de school moet zorgen voor voldoende deskundigheid om in dialoog loopbaangesprekken te voeren en leerlingen te begeleiden. De ontwikkeling van de leerling moet worden vastgelegd in een overdraagbaar loopbaandocument, zoals een portfolio.

In de praktijk is ruimte voor verbetering, want uit een rapport van de Inspectie van het Onderwijs (2024) blijkt dat schoolleiders en decanen vaak geen duidelijk beeld hebben van (de doelstellingen) van het LOB-programma en de evaluatie hiervan. Bovendien sluiten de behoeften van de leerlingen niet altijd aan op de aangeboden activiteiten.

2.2 Activiteiten gericht op wekken van interesse voor leraarschap

Een inventarisatie van initiatieven om de instroom naar de lerarenopleidingen te vergroten, levert vooral activiteiten op - van onderwijsregio's - die gericht zijn op zij-instromers. Vervolgens is specifiek gezocht naar initiatieven vanuit vo-instellingen. Dit levert twee soorten activiteiten op, namelijk:

- Activiteiten met als primair doel het wekken of stimuleren van interesse in het beroep van leraar. Het gaat hier om LOB-activiteiten, en dan alleen die LOB-activiteiten die zich richten op het leraarschap.
- Activiteiten met als secundair doel of neveneffect het wekken of stimuleren van interesse in het beroep van leraar. Het gaat hier om onderwijsondersteunende activiteiten waarbij leerlingen een rol spelen, zoals zogeheten Peer Assisted Learning¹⁰ (PAL)-activiteiten. Een voorbeeld is leerlingen inzetten voor huiswerkbegeleiding. Onderzoek laat zien dat deze initiatieven - bedoeld of onbedoeld - ook de interesse voor het leraarschap kunnen opwekken (Snoek et al., 2014). Daarom worden deze activiteiten ook meegenomen.

¹⁰ PAL wordt ook wel gebruikt als afkorting voor 'persoonlijk assistent van de leraar'. In de dit onderzoek wordt met PAL 'peer assisted learning' bedoeld.

2.2.1 LOB-initiatieven

LOB omvat alle activiteiten waarmee de school leerlingen tijdens hun opleiding ondersteunt bij het maken van loopbaan- en studiekeuzes (Expertisepunt LOB, 2025). De activiteiten kunnen gaan om (arbeidsmarkt)informatieverstrekking maar dragen ook bij aan de persoonlijke ontwikkeling en het leren maken van keuzes. Veel LOB-activiteiten zijn gericht op werkexploratie, zoals beroepenmarkten, snuffelstages en het bezoeken van een hogeschool.

LOB-initiatieven gericht op lerarenopleiding

Er is in de literatuur gezocht naar voorbeelden van LOB-activiteiten die speciaal gericht zijn op de lerarenopleiding. Bij deze activiteiten zijn er samenwerkingen tussen middelbare scholen en hbo-instellingen met als doel de overgang te vereenvoudigen en de aansluiting tussen het voortgezet onderwijs en de vervolgopleidingen te verbeteren. Daaruit komen onder andere activiteiten gericht op het opdoen van ervaring, begeleiden van leerlingen en nieuwsgierigheid opwekken:

- *Voor de klas ermee*¹¹: leerlingen van voorexamenklassen worden enthousiast gemaakt voor de lerarenopleiding. Via verschillende activiteiten maken zij kennis met het werken in het onderwijs, zoals in gesprek gaan met hun favoriete leraar.
- *Vissen in eigen vijver*: Samenwerking met een hogeschool, waarbij de opleidingsscholen de leerlingen, na het behalen van hun eindexamen, binnen hun eigen school opleiden met een duaal opleidingstraject. De vo-school neemt alle opleidingskosten voor haar rekening (van den Berg & van der Aa, 2018).

2.2.2 Initiatieven waarbij leerlingen worden ingezet voor onderwijsondersteuning

Peer assisted learning (PAL) is een leermethode waarbij mensen uit eenzelfde groep elkaar helpen en hierdoor ook werken aan hun eigen kennis en vaardigheden (Falchikov, 2001). In het voortgezet onderwijs gaat het veelal om bovenbouwleerlingen die onder- en middenbouwleerlingen ondersteunen. Ofwel als tutor of bijlesleraar op bepaalde vakken of als coach voor zaken zoals de overgang van de basisschool naar de brugklas, het 'leren leren', plannen en sociaal-emotionele kwesties. Leerlingen helpen elkaar met hun eigen kennis, ervaringen en inzichten (Boogaard et al, 2004). Ze nemen de taken van de leraren niet over. Enkele voorbeelden zijn:

- *Leerlingen voor Leerlingen*: bovenbouwleerlingen worden ingezet voor het maken van instructiefilmpjes voor onderbouwleerlingen onder begeleiding van leraren. Het primaire doel was het terugbrengen van de contacturen van de leraar. Uit de resultaten bleek dat het bij enkele leerlingen de interesse voor de lerarenopleiding had opgewekt (Snoek et al., 2014).
- *Leermeer*: bovenbouwleerlingen geven bijles aan leerlingen uit klas 2 en 3 die een hoger cijfer voor een vak willen halen. Er zijn tutormiddagen in groepjes van maximaal 5 leerlingen. Het project wordt gecoördineerd door de leerlingen zelf, er zijn geen leraren betrokken. De tutores vinden het leuk om les te geven en doen meer kennis op door de bijles (van den Berg & van der Aa, 2018).

Leerlingen worden ook ingezet als peer mentor, zo houden zij zich bezig met studievoordigheden of de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen:

¹¹ <https://www.aanpaklerarentekort.nl/in-de-praktijk/voortgezet-onderwijs/opleidingsschool-noord-limburg>

- *Structuurhulp*: Vierdeklassers helpen brugklassers met de overgang van de basisschool naar de middelbare school¹²
- *Remind*: Leerlingen uit de bovenbouw hebben een trainingen gevolgd over 'leren leren'. Zij begeleiden onderbouwleerlingen bij het aanpakken van opdrachten, het plannen van schoolwerk en op een effectieve manier leren.¹³

Er zijn ook samenwerkingen tussen hogescholen en middelbare scholen in de vorm van een kennismakingstraject met lesgeven in de onderbouw en daarnaast het volgen van bijeenkomsten en colleges op de hogeschool. Hierbij raken LOB en PAL elkaar:

- *Junior PAL*¹⁴: Een leerlijn binnen de hogeschool van junior PAL tot bevoegd leraar. Leerlingen in de bovenbouw kunnen binnen hun eigen school anderen ondersteunen en stromen daarna door naar de lerarenopleiding. Het traject biedt leerlingen de mogelijkheid om in de praktijk te ervaren of ze affiniteit hebben met het onderwijs en of ze erin willen werken (Tesselaar & van der Zee (2020).
- *High potentials voor de klas*: Specifiek gericht op leerlingen met een N-profiel¹⁵. Het is een kennismakingstraject met lesgeven in de onderbouw en het volgen van workshops op de hogeschool (Voion, 2021).

¹² <https://www.wlg.nl/De-school/Ondersteuning> (geraadpleegd op 11 juli 2025)

¹³ Ibid

¹⁴ In Junior PAL refereert 'PAL' naar 'persoonlijk assistent van de leraar'. In dit onderzoek wordt met PAL 'peer assisted learning' bedoeld.

¹⁵ Een N-profiel is een Natuur-profiel. Hierbij kunnen leerlingen kiezen tussen een Natuur en Techniek-profiel (N&T) en een Natuur en Gezondheid-profiel (N&G). De nadruk ligt bij deze profielen ligt op de bètavakken: natuurkunde, scheikunde, biologie en wiskunde b en d.

3. Activiteiten van scholen

In dit hoofdstuk geven we de resultaten weer van het vragenlijstonderzoek onder schoolleiders en decanen (zie bijlage 3 voor meer informatie over de deelnemers aan het vragenlijstonderzoek). In de vragenlijst zijn activiteiten voorgelegd die scholen zelf (mede)organiseren of die zij faciliteren. In 3.1 beschrijven we de deelnemers aan de vragenlijst. In 3.2 komen de LOB-activiteiten aan bod die volgens de respondenten het meest kansrijk zijn als het gaat om het wekken van interesse voor het leraarschap. In 3.3 beschrijven we de geïnterviewde activiteiten van scholen op het gebied van LOB. De belangrijke randvoorwaarden bij LOB-activiteiten komen aan bod in 3.3.1. In 3.4 volgen de manieren waarop scholen leerlingen inzetten bij onderwijs-ondersteuning. De belangrijke randvoorwaarden bij deze activiteiten staan in 3.4.1. Tot slot noemen we in 3.5 categorieën waarmee alle geïnterviewde activiteiten logisch kunnen worden ingedeeld.

3.1. Respons

De vragenlijst is door 157 respondenten ingevuld. De helft (51%) van de respondenten is decaan of LOB-coördinator. Alleen respondenten van scholen die in ieder geval havo aanbieden, konden de vragenlijst invullen. Daarnaast biedt een groot deel (89,8%) ook vwo aan op de school en een kleiner percentage (44,6%) biedt ook gymnasium aan. Een deel van de scholen biedt ook vmbo (70,7%) en praktijkonderwijs (5,1%) aan. Activiteiten gericht op vmbo-leerlingen en leerlingen in het praktijkonderwijs zijn niet meegenomen in dit onderzoek¹⁶. De scholen van de respondenten vormen een representatieve afspiegeling wat denominatie betreft, en datzelfde geldt voor de provincies waar de respondenten werkzaam zijn. Zie bijlage 3 voor meer informatie over de respondenten.

3.2. Meest kansrijke LOB-activiteiten

Respondenten is gevraagd drie LOB-activiteiten te selecteren die naar hun mening het meest bijdragen aan het wekken van interesse bij havo- en/of vwo-leerlingen voor het leraarschap.

De drie meest kansrijke LOB-activiteiten zijn volgens de respondenten:

- een meeloopdag bij een beroep (49%),
- een stage op een school (38,2%),
- een gastles over de studie of het beroep (33,1%).

Een vergelijkbare vraag is niet gesteld bij onderwijsondersteunende activiteiten, vanuit het idee dat respondenten hier minder ervaring mee hebben dan met LOB-activiteiten. Dit zien we ook terug in de resultaten in tabel 1 en 2. Wel konden respondenten zelf activiteiten beschrijven die volgens hen effectief kunnen zijn. De activiteit die hier het vaakst genoemd wordt is opnieuw een LOB-activiteit, namelijk het meelopen met een leraar.

¹⁶ De vragenlijst bevat alleen vragen over activiteiten die gericht zijn op havo en havo/vwo-leerlingen. Zie p.10 voor uitleg over deze keuze.

3.3. Aangeboden LOB-activiteiten

In de enquête is aan de respondenten een aantal voorbeelden van LOB-activiteiten¹⁷ voorgelegd om te achterhalen of deze activiteiten op enig moment in de school zijn aangeboden aan de leerlingen (zie tabel 1). Vrijwel alle scholen bieden Voorlichting profiel (99,4%), studiekeuzevoorlichting (96,8%) en individuele voorlichting middels een gesprek met mentor of decaan (98,1%) aan. Ook worden open dagen of meeloopdagen bij een hogeschool of universiteit (92,4%) door vrijwel alle scholen aangeboden.

Twee LOB-activiteiten richten zich specifiek op het leraarschap:

- het aanbieden van voordelen aan leerlingen die zich aanmelden voor een lerarenopleiding, zoals betaling van studiekosten, een opleidingsplek of aanstelling op school
- het aanbieden van de pilot-praktijkroute havo-Educatie¹⁸. SLO begeleidde scholen in 2023-2024 en 2024-2025 bij deze pilot. Vanwege het geringe aantal deelnemende scholen is de subsidie hiervoor vanaf schooljaar 2025-2026 stopgezet. SLO beraadt zich hoe de pilot in de toekomst kan worden vormgegeven¹⁹.

Deze activiteiten worden op relatief weinig scholen aangeboden, wat verklaarbaar is doordat ze gericht zijn op een specifiek beroep, in tegenstelling tot generieke LOB-activiteiten zoals studiekeuzetests of een beroepenmarkt.

Huidige LOB-activiteiten

Tabel 1: Welke LOB-activiteiten biedt uw school aan voor havo- en/of vwo-leerlingen? (N = 157)

LOB-activiteit	Bieden we aan	Bieden we niet aan, eerder wel	Boden en bieden we niet aan	Weet ik niet
Voorlichting profiel op school (door mentor, decaan, of leerling)	99,4%	0,0%	0,6%	0,0%
Individueel gesprek of gesprekken met mentor of decaan	98,1%	0,0%	1,3%	0,6%
Studiekeuzevoorlichting op school (door mentor of decaan, oud-leerling of opleiding)	96,8%	2,5%	0,6%	0,0%
Open dag of meeloopdag bij hogeschool of universiteit	92,4%	1,3%	6,4%	0,0%
Beroeps/studiekeuzetest (interesses en/of competenties)	86,0%	7,6%	3,8%	2,5%
Gastless over studie of beroep	80,9%	10,8%	7,0%	1,3%
Opdracht (studie of beroep onderzoeken)	79,0%	5,1%	11,5%	4,5%
Beroepenmarkt	74,5%	12,7%	11,5%	1,3%

¹⁷ Bij een van de activiteiten, het aanbieden van de praktijkroute havo-Educatie, is sprake van zowel LOB als inzet van leerlingen voor onderwijsondersteuning. Vanwege het door SLO omschreven doel van het programma, namelijk dat leerlingen 'hun kijk op het werkveld onderwijs en educatie [...] verkennen [...] verbreden en [...] verdiepen' is de activiteit hier ingedeeld bij LOB.

¹⁸ De pilot met de praktijkroute havo-Educatie is door SLO voortijdig stopgezet, vanwege een te klein aantal deelnemende scholen.

¹⁹ Aldus telefonische navraag bij SLO in augustus 2025. Zie voor meer informatie het antwoord op de vraag 'Kan ik mijn school nog aanmelden voor de pilot Praktijkroute havo-Educatie?' op <https://www.dus-i.nl/subsidies/praktijkgerichte-havo/vragen-en-antwoorden>. En zie ook: <https://www.slo.nl/thema/vakspecifieke-thema/havo-praktijkgericht/ontwikkelingen-havo/praktijkroute-havo-educatie/>

LOB-activiteit	Bieden we aan	Bieden we niet aan, eerder wel	Boden en bieden we niet aan	Weet ik niet
Stage bij een bedrijf/organisatie of op de eigen school of een andere school	71,3%	7,0%	20,4%	1,3%
Meeloopdag bij een beroep	71,3%	6,4%	19,1%	3,2%
Bezoek aan bedrijf/organisatie of andere vo-school	69,4%	4,5%	23,6%	2,5%
Traject, module, les(sen) volgen bij een opleiding	52,9%	11,5%	29,3%	6,4%
De school biedt voordelen ²⁰ aan leerlingen die zich aanmelden voor een lerarenopleiding	4,5%	0,6%	81,5%	13,4%
Havo-leerlingen kunnen de praktijkroute ²¹ havo-Educatie volgen	4,5%	0,6%	82,8%	12,1%

Een kwart van de respondenten (26%) heeft naast de activiteiten in de vragenlijst ook zelf LOB-activiteiten genoemd. Vaak gaat het daarbij om varianten op de in de vragenlijst opgesomde activiteiten, of om specificaties ervan:

- Gastles volgen bij een leraar van een profielvak;
- Studiekeuzevoorlichting op school door studenten (als variant op studiekeuzevoorlichting op school door de opleiding);
- Studiekeuzebegeleidingsworkshops voor ouders;
- Studiemarkt of studiekeuzebeurs in de regio (variant op de beroepenmarkt);
- Speeddate met mensen uit bepaald werkveld (variant op gastles over beroep);
- Sollicitatietraining;
- Projectonderwijs waarbij gewerkt wordt aan een opdracht van een werkgever (variant op opdracht waarbij een studie of beroep wordt onderzocht);
- Theatervoorstelling over profielkeuze, zoals *Later begint nu* van collectief Signatuur Onbekend;
- Praktijkroute havo-Educatie ook opgesteld voor vwo;
- Praktijkgericht programma Technologie (pgp-T) voor havo;
- Specificatie van het volgen van een traject, module of les bij een opleiding: de hbo-schakelmodule 'Leraar gezocht!';
- Specificatie van studiekeuzevoorlichting op school door oud-leerlingen: speeddates, workshops of College Tour met oud-leerlingen.

LOB vooral vanaf vierde klas aangeboden

Voor zowel havo als vwo-leerlingen worden de meeste LOB-activiteiten pas opgestart in het vierde leerjaar. Een individueel gesprek met de decaan of mentor komt in de onderbouw relatief veel voor, 13% in het eerste

²⁰ Bij voordelen gaat het om betaling van studiekosten, een opleidingsplek of aanstelling op school.

²¹ Deze Educatie-route is vanaf 2025-2026 omgezet naar de maatschappelijke praktijkroute. Zie: <https://www.slo.nl/thema/vakspecifieke-thema/havo-praktijkgericht/ontwikkelingen-havo/> en <https://www.innofunding.nl/nl/nieuws/30/12/24/subsidieregeling-praktijkgerichte-havo-gewijzigd/>

leerjaar en 8,4% in het tweede leerjaar bij havo-leerlingen. Bij vwo-leerlingen is dit vergelijkbaar met 13% in het eerste leerjaar en 7,8% in het tweede leerjaar. Zie voor een verdere uitsplitsing van de onderzoeksresultaten bijlage 1.

LOB-activiteiten in verleden

Voor een aantal activiteiten in de vragenlijst geldt dat sommige scholen deze in het verleden wel aanboden, maar nu niet meer. Het gaat om: beroepenmarkten (12,7%), een traject, module of les(sen) volgen bij een opleiding (11,5%) en gastlessen over studie of beroep (10,8%). Respondenten konden ook zelf LOB-activiteiten noemen die zij in het verleden wel aanboden, maar nu niet meer. Uit deze antwoorden blijkt dat er nauwelijks ‘verdwenen’ activiteiten zijn: vrijwel alles wat scholen in het verleden organiseerden, vindt nu nog steeds plaats. Uitzondering zijn workshops van een hogeschool gericht op profielkeuze. Een school bood dat in het verleden wel aan, of maakte hier gebruik van, maar bij het huidige aanbod komen we deze activiteit niet meer tegen.

3.3.1. Randvoorwaarden bij LOB: juiste moment, goede begeleiding en reflectie

Aan respondenten is gevraagd wat randvoorwaarden zijn om bij havo/vwo-leerlingen interesse voor het leraarschap op te kunnen wekken. Omdat de randvoorwaarden per activiteit kunnen verschillen zijn de randvoorwaarden voorgelegd per categorie: enerzijds voor LOB-activiteiten die gericht zijn op het wekken van interesse van het leraarschap, anderzijds voor onderwijsondersteunende activiteiten waarbij leerlingen worden ingezet. Om geen belangrijke randvoorwaarden te missen is respondenten ook nog in het algemeen gevraagd hoe bij leerlingen het beste interesse kan worden gewekt voor het leraarschap.

Respondenten benoemen dat het moment van aanbieden (64,6%) en goede begeleiding vanuit de school (64,6%) belangrijk zijn voor de kans van slagen. Minder dan de helft geeft aan dat een goede begeleiding vanuit de lerarenopleiding (43,5%) belangrijk is, zo ook bij goede reflectie en evaluatie (42,9%). Een kwart van de respondenten vindt een goede follow-up (23,8%) en betrokkenheid van ouders (26,5%) belangrijk.

Wat bedoelen respondenten bij LOB-activiteiten met ‘goede’ moment, begeleiding, ouderbetrokkenheid en follow-up? Dat wordt duidelijk uit de toelichting van de respondenten per randvoorwaarde.

Op goede moment aanbieden

De ruime meerderheid van de respondenten is van mening dat LOB-activiteiten die interesse kunnen wekken voor het leraarschap *niet te vroeg* moeten worden aangeboden. Ze geven niet precies aan wat een wenselijk startmoment is, al lijken ze te doelen op de bovenbouw. Bij te vroeg aanbieden is het risico dat leerlingen er dan “onvoldoende voor open staan”, het is dan nog een “ver van hun bed show”. Verder zouden leerlingen in de bovenbouw meer oog hebben voor het werk dat leraren voor leerlingen verrichten en wat die werkzaamheden precies inhouden. Het verschilt wanneer de leerling mentaal toe is aan LOB, dus enige flexibiliteit en maatwerk is wenselijk.

De school dient verder *rekening te houden met de andere activiteiten* in het schooljaar, zoals toetsweken, of schoolreizen. Sommige respondenten menen dat het goed is om te *starten met een persoonlijk gesprek*, en dat andere LOB-activiteiten hierna zouden moeten volgen.

Goede begeleiding vanuit de school

Bij begeleiding is *maatwerk* van belang. Mentoren en decanen moeten goed contact onderhouden met leerlingen, zodat zij al naar gelang de in kaart gebrachte interesses *specifieke activiteiten* kunnen *aanraden*. Verder kunnen mentoren en decanen leerlingen *wijzen op aandachtspunten* bij deelname aan LOB-activiteiten. Na deelname is van belang dat leerlingen bij deze professionals hun LOB-*ervaringen kunnen delen*, laagdrempelig *vragen kunnen stellen* en samen met hen kunnen *reflecteren*. Hierdoor kan de school eventuele *misvattingen over het beroep van leraar wegnemen*.

Goede begeleiding vanuit de lerarenopleiding

Respondenten geven als suggestie dat lerarenopleidingen persoonlijk *contact kunnen opnemen met leerlingen* die interesse hebben, en dat er bij de voorlichting vanuit lerarenopleidingen ook *aandacht* moet zijn *voor hoe stages eruitzien, voor verschillen tussen scholen en voor de situatie op de arbeidsmarkt*. Voor de voorlichting kunnen lerarenopleidingen ook *enthousiaste studenten inzetten*. Ook wordt er gepleit voor goede samenwerking en *afstemming tussen school en lerarenopleiding*, want “samen moet je hetzelfde verhaal vertellen”.

Goede reflectie en evaluatie

Respondenten wijzen op het belang van reflectie om de leerling tot een “*weloverwogen*” (*studie*)keuze te laten komen. Die keuze hoeft niet het resultaat van een rationale afweging te zijn, zoals een respondent opmerkt: “Wordt de keuze met het hart gemaakt?”.

Betrokkenheid van ouders

Ouderbetrokkenheid is volgens scholen belangrijk, niet alleen omdat ouders vaak *veel invloed hebben* op de studiekeuze, maar ook omdat zij hun kind *op een andere manier kennen* dan onderwijsprofessionals en met goede vragen tot *nieuwe inzichten* kunnen laten komen. Respondenten geven aan dat het hierbij wel van belang is dat ouders een waarheidsgetrouw beeld hebben van werken in het onderwijs, goede voorlichting aan ouders door scholen is daarom ook van belang. Ook bij andere LOB-activiteiten kunnen scholen ouders betrekken.

Goede follow-up

“Opgewekt enthousiasme moet vastgehouden en verder gevoed worden”, aldus een van de respondenten. Hier wordt geadviseerd om planmatig de LOB-*activiteiten van de leerling te volgen*, zonder daarin opdringerig te worden. Zowel decaan, mentor, leraar en ouders hebben hier een belangrijke rol.

Andere aandachtspunten

Vaak terugkerend in suggesties van respondenten is de cruciale rol van leraren. Enthousiaste, goede leraren kunnen fungeren als rolmodellen en leerlingen inspireren. Verder is het volgens respondenten van groot belang om te laten zien dat de school meer is dan een plek waar wordt lesgegeven. En dat leraar zijn veel meer is dan alleen voor de klas staan.

Naast dit algemene advies, hebben de suggesties van respondenten vaak betrekking op specifieke activiteiten:

Meeloopdag bij een beroep

Veel adviezen hebben betrekking op de activiteit die volgens respondenten het meest kansrijk is, namelijk het meelopen met een leraar, al dan niet in de vorm van een stage. Het meelopen moet plaatsvinden op een andere school dan de school waar de meelopende leerling op zit. Ook wordt, gelet op de doelgroep waar tweedegraads leraren voor worden opgeleid (vmbo en mbo), aangeraden om mee te lopen bij een vmbo-afdeling. Dat is voor de meelopende havo en vwo-leerlingen een andere en leerzame ervaring. Zoals een respondent aangeeft: “Ze ervaren dan een ander type leerlingen, andere interventies, en een andere balans tussen pedagogiek en didactiek.”

Voorlichting en gastles over beroep

Respondenten opperen om studenten van de lerarenopleiding voorlichting te laten geven, dat geeft een realistisch beeld van wat leerlingen kunnen verwachten. Een goede selectie van de studenten die voorlichting geven is van belang. Zij moeten intrinsiek gemotiveerd zijn en “met passie” hun verhaal doen. Dit verhoogt de kans dat leerlingen enthousiast raken over het lerarenberoep. Een extrinsieke motivatie zoals een beloning in de vorm van studiepunten of geld vinden de respondenten minder wenselijk. Verder stellen respondenten voor om leraren uit te nodigen voor bijeenkomsten waarop leerlingen in contact komen met professionals uit verschillende werkvelden. Zij kunnen vertellen over aspecten van het leraarschap waar jongeren in hun dagelijkse rol als leerling geen of onvoldoende zicht op hebben.

3.4. Aangeboden onderwijsondersteunende activiteiten

Naast LOB-activiteiten zetten scholen ook leerlingen in voor onderwijsondersteunende activiteiten, zoals bijles verzorgen. Van de 157 respondenten geven er 41 (26,1%) aan dat ze geen leerlingen inzetten voor onderwijsondersteuning. Hieruit volgt dat bijna drie op de vier scholen (73,9%) aan leerlingen wel de mogelijkheid bieden om als ondersteuner ervaring op te doen. We gaan in op de verschillende manieren en bespreken dan de redenen van scholen om leerlingen in te zetten als onderwijsondersteuner.

Huidige inzet van leerlingen bij onderwijsondersteuning

Tabel 2 laat zien dat ongeveer de helft van de scholen leerlingen inzet voor bijles (54,1%) of als peer tutor (48,4%). Een vergelijking met tabel 1 laat zien dat scholen onderwijsondersteunende activiteiten over het algemeen minder vaak inzetten dan LOB-activiteiten.

Tabel 2: Kunt u van elke activiteit aangeven of dit op uw school aangeboden wordt? (N = 157)

Onderwijsondersteunende activiteit	Bieden we aan	Bieden we niet aan, eerder wel	Boden en bieden we niet aan	Weet ik niet
Havo- en/of vwo-leerlingen geven bijles	54,1%	20,4%	22,3%	3,2%
Havo- en/of vwo-leerlingen bieden ondersteuning als buddy, peer tutor, lentor, leerlingcoach, leerlingmentor	48,4%	16,6%	31,8%	3,2%
Havo- en/of vwo-leerlingen geven les	6,4%	5,7%	81,5%	6,4%
Havo- en/of vwo-leerlingen maken lesmateriaal (zoals instructievideo's)	2,5%	5,1%	79,0%	13,4%

Iets meer dan een op de vijf scholen (22%) zet leerlingen op andere manieren in, zoals blijkt uit de open antwoorden. Dit zijn de andere onderwijsondersteunende activiteiten waarvoor scholen leerlingen inzetten:

- Lessituaties nabootsen voor stagiairs en nieuwe leraren
- Voorlezen op basisscholen en bij kinderopvang
- Activiteiten (mede)organiseren voor andere leerlingen, bijvoorbeeld een sportdag in het kader van het keuze-examenvak Bewegen, Sport en Maatschappij (BSM), werkweek, excursies, reizen, schoolfeesten
- Lidmaatschap van de medezeggenschapsraad (MR) en leerlingenraad
- Voorlichting over doorstromen van vmbo naar havo door ervaringsdeskundige leerlingen
- Surveilleren²² door leerlingen (steward-projecten).

Redenen voor het ontbreken van onderwijsondersteunende activiteiten

Er zijn ook scholen die geen leerlingen inzetten bij onderwijsondersteunende activiteiten (26,1%). Een van de belangrijkste redenen daarvoor is, zo laat tabel 3 zien, dat er onvoldoende interesse bij leerlingen is om deze ondersteuning aan te bieden (34,1%). Het grootste aandeel van de respondenten (63,4%) gaf aan dat er een andere reden was. Samengevat komen deze redenen op het volgende neer:

- De locatie waar men werkt heeft geen of te weinig bovenbouwleerlingen en onderbouwleerlingen vindt men voor de inzet niet geschikt
- Bovenbouwleerlingen hebben het al druk genoeg
- Medewerkers hebben onvoldoende capaciteit om dit nu te organiseren
- Onvoldoende draagvlak dat het een succes wordt
- Een gebrek aan coördinatie.

²² Merk op dat is gevraagd op welke manieren scholen leerlingen inzetten voor onderwijsondersteunende activiteiten. Er is niet gevraagd op welke manieren scholen leerlingen inzetten voor onderwijsondersteunende activiteiten *die interesse kunnen wekken voor het leraarschap*. Die opgewekte interesse is als neveneffect voor de hand liggend bij een onderwijsondersteunende activiteit als voorlichting over doorstroom dan bij een activiteit als surveilleren.

Ook geven enkele scholen aan dat ze niet kunnen verklaren dat het nog niet gebeurt, er is simpelweg niet over nagedacht, niemand heeft het idee geopperd. In de meeste gevallen zijn ze wel voornemens deze activiteiten op te zetten.

Tabel 3: Uw school zet nu geen havo- en/of vwo-leerlingen in voor het bieden van onderwijsondersteuning. Om welke redenen doen jullie dat nu niet? (N = 41)

Redenen	Percentage
Wij zijn van mening dat alleen onderwijsprofessionals ondersteuning moeten bieden	9,8%
Er is onvoldoende interesse bij leerlingen om deze ondersteuning te bieden	34,1%
Er is onvoldoende vraag naar het ontvangen van deze ondersteuning	19,5%
Het levert onvoldoende resultaat op bij de leerling die ondersteuning krijgt	4,9%
Het wekt bij leerlingen die ondersteuning bieden onvoldoende interesse voor het leraarschap	2,4%
Anders, namelijk...	63,4%

Motieven voor het inzetten van leerlingen bij onderwijsondersteuning

De scholen die leerlingen inzetten voor onderwijsondersteunende activiteiten hebben daar verschillende redenen voor (zie tabel 4). Het vaakst genoemd is het feit dat ondersteuning door medeleerlingen effectief is voor de ontvangende leerling (91,6%). Daarnaast benoemt ook bijna een kwart van de respondenten dat zij het inzetten om bij leerlingen interesse op te wekken voor het leraarschap (24,4%).

Tabel 4: Om welke reden of redenen zette of zet uw school havo- en/of vwo-leerlingen in voor onderwijsondersteuning? (N = 131)

Redenen	Percentage
Omdat ondersteuning door medeleerlingen effectief is voor de ontvangende leerling	91,6%
Om de werkdruk van leraren te verminderen	17,6%
Om capaciteitsproblemen te verminderen	8,4%
Om bij leerlingen interesse op te wekken voor het leraarschap	24,4%
Anders, namelijk...	14,5%

Respondenten konden bij de vraag naar motieven een van de antwoordopties selecteren, of een eigen antwoord formuleren ('Anders, namelijk...'). In dat tweede geval wijzen ze vaak op voordelen voor de ingezette leerlingen: ondersteuners ontwikkelen er vaardigheden door en verantwoordelijkheidsgevoel, komen in contact met andere leerlingen en werken aan burgerschap. Andere voordelen zijn dat leerlingen het leuk vinden, er geld mee verdienen en werkervaring opdoen. Ook is het voor sommige leerlingen een vereiste van hun schoolexamenvak (Praktijkroute Educatie havo).

3.4.1. Aandachtspunten bij inzet leerlingen: goede begeleiding, reflectie

Ook voor de onderwijsondersteunende activiteiten wordt een goede begeleiding vanuit de school (89,3%) benoemd als belangrijke factor voor succes. Opvallend is dat 71,3% van de respondenten benoemt dat goede reflectie en evaluatie hiervoor belangrijk is, dit tegenover slechts 42,9% van de respondenten bij de LOB-activiteiten. Daarnaast wordt een goede selectie van leerlingen die worden ingezet (59,9%) gezien als een belangrijke voorwaarde. Bijna vier op de tien respondenten (38,9%) vindt goede follow-up belangrijk en een goede begeleiding vanuit de lerarenopleiding is voor bijna 1 op de vijf respondenten van belang (17,8%).

Wat bedoelen respondenten met 'goede' begeleiding, reflectie, selectie, en follow-up, als het gaat om de inzet van leerlingen bij onderwijsondersteunende activiteiten? Dat wordt duidelijk uit de toelichting die respondenten konden geven per randvoorwaarde.

Goede begeleiding vanuit de school

Leerlingen die in enigerlei vorm ondersteuning bieden aan leraren moeten *weten wat er in deze rol van hen verwacht wordt* en wat ze wel en niet kunnen en mogen doen (de kaders). Voorafgaand aan de inzet moeten de leerlingen pedagogisch-didactisch en/of vakinhoudelijk *training* krijgen, zodat ze zich bekwaam voelen en succes ervaren. Het is verder belangrijk dat ze zich *gesteund en gewaardeerd* voelen, dat ze *feedback* krijgen op hun functioneren en dat er een *aanspreekpunt* is bij wie ze terecht kunnen met vragen en problemen en met wie ze kunnen "sparren". Scholen moeten de leerlingen niet inzetten als "extra collega" maar tijd in ze investeren en ze verder helpen. Behalve met de ondersteunende leerling is het goed om ook *regelmatig contact* te hebben *met leerlingen die de ondersteuning ontvangen*. Dat kan tevens bijdragen aan borging van de kwaliteit van de geboden ondersteuning. Enkele respondenten opperen om ondersteuners een vergoeding te bieden, vanwege concurrentie met andere 'baantjes' als het gaat om activiteiten buiten schooltijd.

Goede reflectie en evaluatie

Reflectie is nodig om te leren van fouten en om te ontwikkelen, en dus ook voor de ingezette leerling om er een (blijvend) *positieve ervaring* van te maken. Reflectie, bijvoorbeeld in de vorm van intervisie, dient ook om na te gaan of de leerling op de lange termijn een carrière in het onderwijs zou overwegen. Sommige respondenten vermoeden dat ingezette leerlingen zelf niet altijd de koppeling maken tussen hun rol als ondersteuner en het leraarschap. Om die reden adviseren zij leraren om tijdens reflectiemomenten *de link met het leraarschap te expliciteren*.

Goede selectie van leerlingen

Selectie van geschikte ondersteuners is essentieel om de activiteit voor de ingezette leerling *tot een succes te maken*. Het gaat dan om *het uitkiezen van ondersteuners op basis van capaciteiten, motivatie en interesse*. Verder moeten de ondersteuners voldoende ruimte hebben: de ondersteuning mag geen negatieve impact hebben op hun eigen onderwijsloopbaan. Het uitkiezen van geschikte ondersteuners is daarnaast belangrijk om *bij de ontvangende leerlingen interesse op te wekken voor het leraarschap* (de ondersteuner als rolmodel).

Veel respondenten vinden dat goede selectie ook noodzakelijk is vanwege de kwaliteit van de geboden ondersteuning. Hier heeft de selectie dus nog een ander doel dan het (kunnen) opwekken van interesse voor het leraarschap.

Goede follow-up

Wat werken in het onderwijs betreft, moeten scholen *de mogelijkheden doornemen* met de ondersteuners. De mogelijkheden zijn het benoemen van verschillende opleidingsroutes, verschillende functies en ontwikkelperspectieven. Leerlingen zijn hier vaak niet van op de hoogte.

Met follow-up doelen sommige respondenten ook op het *oppakken van zaken waar ondersteuners tegenaanlopen*. Net als bij 'reflectie' wijst men bij 'follow-up' vaak op het belang van (*regelmatige gesprekken* met de ondersteuner over interesse in het leraarschap, met als aanvulling dat deze na verloop van tijd opnieuw gevoerd moeten worden ("vinger aan de pols houden"). '*Herkansingen*' voor ondersteuners rekent men ook tot 'follow up': zij die geen positieve ervering hebben gehad maar initieel wel interesse hadden in het ondersteunen moeten later opnieuw de kans krijgen, bijvoorbeeld in een andere setting, met andere leerlingen. Scholen kunnen de opgewekte *interesse voor het leraarschap warm houden* door de betreffende ondersteuners *leuke opdrachten of stage*" aan te bieden.

Goede begeleiding vanuit de lerarenopleiding

Respondenten zien bij begeleiding van ingezette leerlingen ook een belangrijke rol weggelegd voor opleidingen. Bij de lerarenopleidingen zit namelijk veel *expertise over begeleiding van startende leraren*: "zij zijn degenen met know-how". De lerarenopleidingen kunnen dan *handvatten bieden*, bijvoorbeeld tijdens trajecten vanuit opleidingsscholen voor bijlesgevers, en *feedback geven*. Verder vinden respondenten betrokkenheid van opleidingen *voor de hand liggend*, als activiteiten erop gericht zijn interesse op te wekken voor de lerarenopleiding.

3.5. Indeling van het totale aanbod aan activiteiten

Om overzicht te creëren in de uiteenlopende activiteiten die interesse kunnen wekken voor het leraarschap, is nagegaan bij welke categorieën de initiatieven zijn in te delen. Vrijwel alle scholen bieden LOB-activiteiten aan, die soms op de school zelf plaatsvinden, maar vaak ook daarbuiten. Daarnaast biedt bijna drie kwart van de scholen hun leerlingen de mogelijkheid om ervaring op te doen als onderwijsondersteuner. Deze categorieën, dus LOB op school, LOB buiten school en inzet bij onderwijsondersteuning, zijn bruikbaar bij de indeling van de activiteiten (zie tabel 5).

Tabel 5. Indeling van activiteiten die bij leerlingen interesse kunnen wekken voor het leraarschap

LOB-activiteit op school	LOB-activiteit buiten school	Onderwijsondersteunende activiteit
Voorlichting over profielkeuze	Open dag bij hogeschool of universiteit	Huiswerkbegeleiding of bijles
Voorlichting over studiekeuze	Meeloopdag bij hogeschool of universiteit	Surveillance bij tentamens

Gastles over studie of beroep	Module volgen bij een opleiding	Tutoring
Beroeps/studiekeuzetest	Beroepenmarkt of studiemarkt in de regio	Voorlichting over de doorstroom van vmbo naar havo
Individueel gesprek met mentor of decaan	Bezoek aan een organisatie	Organisatie en ondersteuning van schoolactiviteiten zoals sportdagen en excursies
Sollicitatietrainingen	Meeloopdag bij een beroep	Trainingen voor stagairs en nieuwe leraren
Theatervoorstelling over het kiezen van een profiel	Stage bij een organisatie	Voorlezen op basisscholen
'College Tour' met oud-leerlingen	Opdracht waarbij een studie of beroep wordt onderzocht	Lesgeven
Workshop studiebegeleiding voor ouders		Creatie van lesmateriaal

Twee LOB-activiteiten vermelden we apart, omdat de indeling op school / buiten school minder van toepassing is. Ook richten deze twee zich in tegenstelling tot de andere LOB-activiteiten specifiek op werken in het onderwijs:

- Leerlingen die zich willen aanmelden voor de lerarenopleiding krijgen door school voordelen in het vooruitzicht gesteld, zoals vergoeding van studiekosten, een opleidingsplek of een aanstelling. Leerlingen kunnen met deze voordelen 'over de streep' getrokken worden om zich daadwerkelijk aan te melden.
- De (inmiddels stopgezette) pilot-schoolexamen Praktijkroute havo-Educatie, waarbij havisten zich verdiepen in werken in het onderwijs, onder meer door zelf les te geven.

4. Vo-leerlingen over interesse wekken voor leraarschap

In dit hoofdstuk komen de bevindingen aan bod van twee focusgroepen met in totaal tien leerlingen. Het eerste gesprek vond plaats op een katholieke scholengemeenschap in Noord-Brabant, het tweede gesprek voerden we op een reformatorische scholengemeenschap in Zuid-Holland. De deelnemers gaven aan wat in hun ogen de meest kansrijke activiteiten zijn (4.1). De randvoorwaarden waar deze drie activiteiten volgens de leerlingen aan moeten voldoen staan in paragrafen 4.2, 4.3 en 4.4. Zie bijlage 3 voor meer informatie over de deelnemers aan en organisatie van de focusgroepen.

4.1. Meest kansrijke activiteiten

Van de voorgelegde activiteiten²³ vinden de focusgroep deelnemers de volgende drie het meest kansrijk (deze kregen de meeste stemmen):

- Huiswerkbegeleiding verzorgen. Dit is de ‘meest kansrijke’ activiteit volgens de havo-groep. Hierbij lijkt mee te spelen dat leerlingen van deze groep er zelf bekend mee zijn, ze kennen deze activiteit van hun eigen school. Drie van de vijf leerlingen uit deze groep begeleiden zelf of deden dit in het verleden.
- Een dag meelopen met een leraar. Dit is de ‘meest kansrijke’ activiteit volgens de havo/vwo-groep. Ook hier geldt dat enkelen uit deze groep hier zelf ervaring mee hebben.
- Voorlichting door leraren-in-opleiding. Vrijwel alle deelnemers zijn enthousiast over voorlichting door leraren-in-opleiding omdat dit ze “een realistisch beeld geeft” van wat een bepaalde studie en het bijbehorende beroep inhouden. Dat realistische beeld missen ze vaak bij persoonlijke studiekeuzebegeleiding door decanen of mentoren, die voorlichting blijft volgens hen vooral theoretisch.

4.2. Huiswerkbegeleiding verzorgen

Uit de focusgroepen kwamen de volgende punten naar voren die eraan kunnen bijdragen dat het geven van huiswerkbegeleiding voor de leerling een plezierige ervaring is:

- Een vast aanspreekpunt die de begeleiding coördineert;
- Goede begeleiding van de leerlingen die de huiswerkbegeleiding geven;
- Een kleine beloning voor het geven van de huiswerkbegeleiding, dat kan stimulerend werken. Als voorbeeld noemen de leerlingen vrijstelling voor een bepaald lesuur, of simpelweg “een broodje”.

Los van deze aandachtspunten kwamen deelnemers aan de focusgroepen uit zichzelf met suggesties hoe scholen potentiële begeleiders kunnen werven: het onder de aandacht brengen bij leerlingen, zoals via posters, aankondigen via de intercom of voorlichting tijdens de lessen.

4.3. Meelopen met een leraar

Volgens de deelnemers zorgt deze activiteit ervoor dat er met een andere bril gekeken wordt naar leraren en lesgeven. Leraren maken een vast onderdeel uit van het dagelijks leven van leerlingen. Toch geven de

²³ De voorgelegde activiteiten: meelopen met een docent, huiswerkbegeleiding verzorgen, persoonlijke studiekeuzebegeleiding, presenteren van de eigen oriëntatie op loopbaan en studiekeuze en voorlichting door oud-leerlingen.

deelnemers aan dat veel leerlingen zich pas door deelname aan een meeloopdag gaan realiseren dat het geven van onderwijs een beroep is.

Uit de focusgroepen kwamen de volgende punten naar voren die eraan kunnen bijdragen dat het meelopen met een leraar een prettige, positieve ervaring is:

- Het meelopen vindt plaats op een andere school dan de eigen school. Het niet kennen van de leerlingen zorgt ervoor dat de 'meeloper' minder afgeleid is en vrijer kan observeren. Op de eigen school kan meelopen al snel ongemakkelijk voelen.
- Gelegenheid vooraf om met de leraar bij wie men meeloopt kennis te maken. Leerlingen geven aan dat ze het belangrijk vinden dat ze bij de leraar bij wie ze meelopen een "klik" hebben en dat ze zijn of haar manier van lesgeven als positief en inspirerend ervaren.
- De meeloopdag bestaat zowel uit observeren als uit zelf een onderdeel verzorgen. Leerlingen vinden het prettig om eerst mee te kijken, en vervolgens ook "in actie" te komen. Dat kan neerkomen op uitleg geven over lesstof, of rondlopen en het beantwoorden van vragen.
- Onderwijs verzorgen op een 'lager' niveau. Als leerlingen zelf onderdelen verzorgen vinden ze het belangrijk dat ze de lesstof goed beheersen. Dat is eerder het geval bij 'lesgeven' aan een lager leerjaar dan het eigen leerjaar, bij vmbo in plaats van vwo of havo, of in het primair onderwijs in plaats van in het voortgezet onderwijs.
- Er vindt na afloop een gesprek plaats. Zeker als leerlingen zelf een onderdeel verzorgen, waarderen ze feedback van de leraar waarbij ze meelopen en van de leerlingen bij wie ze een onderdeel verzorgen. De meelooptschool is goed bereikbaar, en/of vervoer tot de meelooptschool wordt geregeld. De afstand tot de 'meelooptschool' kan een drempel vormen. Zeker als de school waar men meeloopt zich niet op fietsafstand bevindt, is het daarom prettig als de organiserende school voor de 'meelopers' vervoer organiseert.

4.4. Voorlichting door leraren-in-opleiding

Deelnemers aan de focusgroepen noemen de volgende aandachtspunten bij voorlichting door leraren-in-opleiding:

- Zogenaamde 'speeddates' waarbij oud-leerlingen een-op-een gekoppeld worden aan leerlingen, ervaren sommigen als ongemakkelijk en geforceerd. In de focusgroepen was om die reden een lichte voorkeur voor groepsgesprekken.
- Het is niet zozeer van belang of de voorlichtende leraar-in-opleiding op dezelfde school heeft gezeten als zijn publiek, het gaat vooral om de ervaringen met de studie.
- Op de gereformeerde school opperen de leerlingen om deze activiteit te organiseren via de kerk.

Literatuur

Bijlard, A. & Oomen, A. (2014), *Rapportage LOB-kosten en -opbrengsten in balans?*, APS, Utrecht.

Boogaard, M., Blok, H., Eck, E., van & Schoonenboom, J. (2004). *Ander onderwijs, minder leraren*. SCO-Kohnstamm Instituut, Amsterdam.

Borghans, L., Golsteyn, B. & Stenberg, A. (2015), *Does Expert Advice Improve Educational Choice?* PloS one, 10(12), e0145378.

Expertisepunt LOB (2018). *Wegwijzer loopbaancompetenties*. Geraadpleegd van: https://www.expertisepuntlob.nl/bestanden/artikelen/6/230_DIGI_Wegwijzer_Loopbaancompetenties_LOS.pdf?1598971931

Falchikov, N. (2001). *Learning Together: Peer tutoring in higher education*. Routledge Falmer, London.

Fokkens-Bruinsma, M., Canrinus, E., Korpershoek, H., & Doolaard, S. (2015). *Motivatie om leraar te worden: Validering van het FIT-Choice instrument voor de Nederlandse context*. Pedagogische Studiën, (92)5, 324-342.

Holmegaard, H. T., Ulriksen, L., & Møller Madsen, L. (2014). *The Process of Choosing What to Study: A Longitudinal Study of Upper Secondary Students' Identity Work when choosing higher education*. Scandinavian Journal of Educational Research, 21-40.

Inspectie van het Onderwijs. (2024). *De voorbereiding van havisten op het hbo*.

Meens, E. (2019). Motivatie en keuzes: een kwestie van verwachtingen. *LoopbaanVisie*, 2019-2, 68-72.

Oomen, C., Jongeneel, M. & Klein, T. (2012), *Rapportage eindmeting LOB*, Oberon, Utrecht.

Snoek, M., Kösters, J., Van Blankenstein, F., Meijer, J., Bisschop, P., Heyma, A., Van der Ven, K., Van der Ark, A., & Schenke, W. (2020). *Intake en zelfselectie voor de lerarenopleidingen. Voorspellende waarde, effecten en onderliggende mechanismen van intakeprocedures in de lerarenopleidingen*. Kohnstamm Instituut, Amsterdam.

Snoek, M., Sligte, H.W., Eck, E., van, Schriemer, M.P., & Emmelot, Y.W. (2014). *Impulsen voor vernieuw(en)d onderwijs*. Kohnstamm Instituut, Amsterdam.

Tesselaar, M., van der Zee, P. (2020). *Persoonlijk Assistent van de Leraar en PAL-junior*. Didactiek, NVOX februari 2020. Verkregen van: <https://www.betapartners.nl/wp-content/uploads/NVOX-Februari-artikel-PAL.pdf>

Van Casteren, W., Cuppen, J., Warps, J. (2022). *Uitstroom vanuit het voortgezet onderwijs naar pabo's en tweedegraads lerarenopleidingen. Verklaringen voor verschillen tussen scholen*. ResearchNed: Nijmegen.

Van den Berg, D., van der Aa, R. (2018). *Nieuwe doelgroepen voor het leraarschap in het voortgezet onderwijs*. Voion, Den Haag.

Van der Rijst, R., Snoek, M., & Van Driel, J. (2015). *Selecteren op geschiktheid voor leraarsberoep. Is het wenselijk om te selecteren aan de poort?* Tijdschrift voor Lerarenopleiders, 36(1), 17-18.

Voion (2021). *High potentials voor de klas*. Geraadpleegd van: <https://www.voion.nl/media/3968/artikel-high-potentials-voor-de-klassral.pdf>

VO-raad. (2018). *Kwaliteitsagenda LOB VO*. Verkregen van: <https://cdn.sanity.io/files/mccftp3c/production/e3c66152921e5339d0216fb60ca1079944a10f61.pdf?dl=3aa3e6ed-46a8-48d9-90a4-f91e9f95b8a1.pdf>

Bijlage 1. Aanvullende resultaten vragenlijst

Onderstaande aanvullende resultaten van het vragenlijstonderzoek onder schoolleiders en decanen (n=157) sluiten niet direct aan op de onderzoeksvragen. Om die reden zijn ze opgenomen in deze bijlage.

Een leesvoorbeeld bij tabel 6: van de 156 scholen die hun havoleerlingen profielvoorlichting geven, doet 2,6% (n=4) dat in het eerste jaar.

Moment waarop vo-scholen starten met de LOB-activiteiten

Tabel 6: In welk leerjaar krijgen havo/vwo-leerlingen de LOB-activiteiten voor het eerst aangeboden?

Leerjaar HAVO	Jaar 1	Jaar 2	Jaar 3	Jaar 4	Jaar 5	Jaar 6	Niet van toepassing	Weet ik niet
Voorlichting profiel op school (door mentor, decaan, of leerling) (n=156)	2,6%	7,1%	84,0%	1,9%	0,0%	-	1,3%	3,2%
Studiekeuzevoorlichting op school (door mentor of decaan, oud-leerling of opleiding) (n=152)	0,7%	2,6%	30,9%	54,6%	6,6%	-	1,3%	3,3%
Gastles over studie of beroep (n=127)	7,9%	7,9%	23,6%	47,2%	4,7%	-	3,1%	5,5%
Beroeps/studiekeuzes (interesses en/of competenties) (n=135)	0,7%	7,4%	49,6%	34,8%	1,5%	-	0,7%	5,2%
Stage bij een bedrijf/organisatie of op de eigen school of een andere school (n=112)	4,5%	8,0%	38,4%	39,3%	1,8%	-	2,7%	5,4%
Meeloopdag bij een beroep (n=112)	6,3%	15,2%	31,3%	35,7%	3,6%	-	1,8%	6,3%
Bezoek aan een bedrijf/organisatie of andere vo-school (n=109)	7,3%	13,8%	28,4%	40,4%	4,6%	-	0,0%	5,5%
Beroepenmarkt (n=117)	2,6%	2,6%	29,1%	54,7%	2,6%	-	3,4%	5,1%
Open dag of meeloopdag bij een hogeschool of universiteit (n=145)	0,7%	0,0%	6,2%	62,1%	25,5%	-	0,7%	4,8%
Traject, module of les(sen) volgen bij een opleiding (n=83)	1,2%	1,2%	6,0%	49,4%	25,3%	-	9,6%	7,2%
Individueel gesprek met mentor of decaan (n=154)	13,0%	8,4%	43,5%	18,8%	11,7%	-	0,6%	3,9%
Opdracht (studie of beroep onderzoeken) (n=124)	8,9%	12,1%	33,9%	33,1%	5,6%	-	1,6%	4,8%

Leerjaar HAVO	Jaar 1	Jaar 2	Jaar 3	Jaar 4	Jaar 5	Jaar 6	Niet van toepassing	Weet ik niet
De school biedt leerlingen die zich aanmelden voor een lerarenopleiding voordelen aan (zoals betaling van studiekosten, een opleidingsplek of een aanstelling op school) (n=7)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	85,7%	-	14,3%	0,0%
Havo-leerlingen kunnen de praktijkroute havo-Educatie volgen (n=7)	14,3%	0,0%	0,0%	57,1%	0,0%	-	14,3%	14,3%
Leerjaar VWO	Jaar 1	Jaar 2	Jaar 3	Jaar 4	Jaar 5	Jaar 6	Niet van toepassing	Weet ik niet
Voorlichting profiel op school (door mentor, decaan, of leerling) (n=156)	1,3%	5,1%	80,8%	1,9%	1,3%	0,0%	7,1%	2,6%
Studiekeuzevoorlichting op school (door mentor of decaan, oud-leerling of opleiding) (n=152)	1,3%	2,6%	34,9%	34,2%	16,4%	0,7%	6,6%	3,3%
Gastles over studie of beroep (n=127)	5,5%	6,3%	17,3%	39,4%	17,3%	0,8%	8,7%	4,7%
Beroeps/studiekeuzes (interesses en/of competenties) (n=135)	0,7%	5,9%	43,0%	28,1%	10,4%	0,7%	6,7%	4,4%
Stage bij een bedrijf/organisatie of op de eigen school of een andere school (n=112)	5,4%	9,8%	20,5%	29,5%	13,4%	0,0%	15,2%	6,3%
Meeloopdag bij een beroep (n=112)	4,5%	16,1%	19,6%	29,5%	14,3%	0,9%	8,0%	7,1%
Bezoek aan een bedrijf/organisatie of andere vo-school (n=109)	7,3%	9,2%	15,6%	37,6%	17,4%	1,8%	6,4%	4,6%
Beroepenmarkt (n=117)	2,6%	2,6%	18,8%	37,6%	20,5%	1,7%	10,3%	6,0%
Open dag of meeloopdag bij een hogeschool of universiteit (n=145)	0,7%	0,0%	5,5%	44,1%	24,8%	12,4%	6,2%	6,2%
Traject, module of les(sen) volgen bij een opleiding (n=83)	1,2%	1,2%	3,6%	41,0%	31,3%	12,0%	4,8%	4,8%

Leerjaar VWO	Jaar 1	Jaar 2	Jaar 3	Jaar 4	Jaar 5	Jaar 6	Niet van toepassing	Weet ik niet
Individueel gesprek of gesprekken met mentor of decaan (n=154)	13,0%	7,8%	37,0%	14,3%	9,7%	7,1%	7,1%	3,9%
Opdracht (studie of beroep onderzoeken) (n=124)	8,1%	12,1%	25,8%	22,6%	14,5%	3,2%	7,3%	6,5%
De school biedt leerlingen die zich aanmelden voor een lerarenopleiding voordelen aan (zoals betaling van studiekosten, een opleidingsplek of een aanstelling op school) (n=7)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	14,3%	57,1%	14,3%	14,3%
Havo-leerlingen kunnen de praktijkroute havo-Educatie volgen (n=7)	0,0%	0,0%	0,0%	42,9%	0,0%	0,0%	42,9%	14,3%

Bijlage 2. Voorbeelden van initiatieven per onderwijsregio

Deze bijlage bevat voorbeelden van activiteiten in onderwijsregio's in het vo²⁴. Aan de 28 onderwijsregio's is in de periode april - mei 2025 per e-mail gevraagd om activiteiten of projecten te noemen die interesse kunnen opwekken voor de lerarenopleiding en/of het leraarschap, en waar vo-scholen bij betrokken zijn, als (mede)organisator, of als facilitator. De lijst met activiteiten is om de volgende redenen niet uitputtend:

- Er is gevraagd om *voorbeelden* van activiteiten in de regio die bij vo-leerlingen interesse kunnen wekken voor het leraarschap;
- Sommige regio's geven aan geen zicht te hebben op genoemde activiteiten waar scholen bij betrokken zijn, of zich niet te richten op vo-leerlingen;
- Niet iedere onderwijsregio heeft gereageerd op ons verzoek;
- De inventarisatie betreft een momentopname.

Het merendeel van de onderwijsregio's heeft gereageerd en activiteiten genoemd waar scholen bij betrokken zijn, als (mede)organisator of als facilitator. Soms zijn ook andere partijen zoals een hogeschool betrokken als organisator, maar dit wordt niet altijd duidelijk uit de reacties. Uit de ingestuurde activiteiten blijkt dat het gaat om zowel inzet van leerlingen bij onderwijsondersteuning als om LOB-activiteiten. Slechts een enkele regio geeft aan genoemde activiteiten niet aan te bieden voor vo-leerlingen.

Activiteiten waarbij leerlingen worden ingezet voor onderwijsondersteuning

Activiteit	Regio	Bijzonderheden
Bijles	Noord- Nederland (Schoolpleinnoord)	Ouderejaars geven bijles aan onderbouw.
	Oost-Nederland (Hatseklas)	Leerlingen hebben een bijbaan in het po of vo als tutor. Ze kunnen daarnaast ook masterclasses volgen bij Hogescholen over didactiek, pedagogiek en professionele en persoonlijke ontwikkeling.
	Oost-Nederland (Onderwijsregio Foodvalley)	Taal & Rekentoppers: Vo-leerlingen van twee scholen werken als tutor voor rekenen en taal op basisscholen.

²⁴ Voor een overzicht van de onderwijsregio's en contactpersonen, zie: <https://www.onderwijsregio.nl/wij-zijn-de-onderwijsregios> en <https://regioloketten.onderwijsloket.com/?sectoren=vo>

LOB-activiteiten

Activiteit	Regio	Bijzonderheden
LOB-lessen	Landelijk (Landelijk Groen Onderwijs)	
	Landelijk (Progressus)	
	Midden-Nederland en Noord-Holland (Utrecht Leert)	Medio 2025 is een kennismakingsprogramma uitgewerkt voor alle havo/vwo scholen in de stad Utrecht als onderdeel van de LOB-lessen Eind 2025 is op 70% van de VO-scholen in de stad oriëntatie op het beroep van leraar onderdeel van het LOB-programma
	Oost-Nederland (VOTA)	Almelose LOB-week
Beroepenmarkt	Landelijk (Progressus)	
	Oost-Nederland (Onderwijsregio Rivierenland)	Waar in verschillende werkgevers en beroepsgroepen zich aan scholieren presenteren. Ook het onderwijs is als werkgever vertegenwoordigd.
	Zuidwest-Nederland (Lesgeven in Zeeland)	Scholierenochtend banenbeurs: LOB, waarbij ook het onderwijs als werkgever aanwezig is.
	Midden-Nederland en Noord-Holland (Flevowijs)	Almeerse opleidingsmarkt: Initiatief van decanen van vo scholen. Doelgroep 3havo/vwo en hoger. Onderwijs is aanwezig als werkgever.
Meeloopdagen	Landelijk (Progressus)	Onderwijsdagen: Bezoek aan een PO school, voorlichting over werken in het onderwijs in samenwerking met Driestar hogeschool
	Zuidwest-Nederland (Lesgeven in Zeeland)	Zeeuwse Onderwijs Meeloopdag: I.s.m de Zeeuwse decanenkring, HZ UAS, ZAOS, Scalda. Leerlingen lopen een volledige schooldag mee op een andere school, waarbij ze gekoppeld

		worden aan een leraar in het vakgebied van hun interesse.
Activiteit	Regio	Bijzonderheden
Meeloopdagen	Midden-Nederland en Noord-Holland (Liever voor de klas)	Leraar voor een dag: Samenwerking gemeente Amsterdam, Hogeschool van Amsterdam, Hogeschool IPABO, UvA, VU, Meester Yasin, Mokum Meestert en de Amsterdamse scholen. Leerlingen hebben een meeloopdag. 2x per jaar. Voor 3,4,5 havo en 4,5,6 vwo. 100 deelnemers per keer.
	Oost-Nederland (Hatseklas)	Kijkje in de klas
	Zuid-Nederland (Onderwijsregio Limburg)	Voor de klas ermee! Met opleidingsschool Noord-Limburg
		Jij, de leraar van morgen Met AOSL
	Midden-Nederland en Noord-Holland (Utrecht Leert)	De onderwijschallenge: Leerlingen die de mogelijkheid krijgen om ervaring op te doen in het onderwijs
	Oost-Nederland (Onderwijsregio Arnhem en omstreken)	Experimenteren binnen Quadraam : Vo-leerlingen motiveren om te kiezen voor het leraarschap ²⁵ d.m.v. ervaring opdoen met onderdelen van het leraarschap middels het ondersteunen van de leraar in de onderbouw, het meelopen bij de lerarenopleidingen en mogelijkheid om kennis te maken met andere scholen en onderwijsconcepten.
Studiekeuzevoorlichting (decaan) Landelijk (Progressus)		

²⁵ Deze activiteit heeft als primair doel het opwekken van interesse voor het docentschap. Om die reden is deze activiteit geplaatst onder LOB-activiteiten.

	Zuidwest-Nederland (Onderwijsregio Haaglanden)	Leerlingen met interesse in tekortvakken worden gestimuleerd voor een lerarenopleiding te kiezen.
Activiteit	Regio	Bijzonderheden
Studiekeuzevoorlichting (oud-leerlingen)	Midden-Nederland en Noord-Holland (Stappen in het onderwijs)	Oud-leerlingen van de school die nu een opleiding volgen of al in het onderwijs werken
Bezoek aan hogescholen / open dag	Landelijk (Progressus)	
	Oost-Nederland (VOTA)	Decanen in regionale kring werken samen om leerlingen naar de open dagen van verschillende opleidingen te krijgen.
Traject bij een opleiding	Noord- Nederland (Schoolpleinnoord)	Module 'Oriëntatie op onderwijs': In samenwerking met de Groninger Opleidingsschool een oriëntatietraject voor havo-vwo-leerlingen. Zij kunnen op een andere school binnen de onderwijsregio een oriëntatie op de lerarenopleiding aangeboden krijgen. Ze onderzoeken of dit als keuzedeel gevalideerd kan worden (voor 15EC) wanneer zij zich daadwerkelijk inschrijven voor een tweedegraads lerarenopleiding.
	Oost-Nederland (Onderwijsregio Foodvalley)	Teachnasium In samenwerking met onderwijsregio Koerskracht. 20 leerlingen uit 4 vo scholen. Ze krijgen colleges onderwijskunde en pedagogiek en lopen stage.
	Noord-Nederland (Onderwijsregio Friesland Noordelijk Flevoland)	Talent Scouting O: Scouting van leerlingen op VO-scholen die belangstelling hebben voor vak van leraar. Programma bij opleidingsinstelling vindt doorgang met minimaal 10 leerlingen.

Activiteit	Regio	Bijzonderheden
Pilot Praktijkroute havo-Educatie	- Landelijk (Progressus) - Midden-Nederland en Noord-Holland (Stappen in het onderwijs) - Noord-Nederland (SchoolpleinNoord) - Oost-Nederland (Onderwijsloket Oost) - Oost-Nederland (Hatseklas) - Noord-Nederland (Noorderwijzer)	Stichting Leerplan Ontwikkeling, Landelijk expertisecentrum voor het curriculum in het po, vo, (v)so. De kijk van havisten in de bovenbouw op het werkveld 'onderwijs en educatie' verkennen, verbreden en verdiepen. Lessen observeren, uitvoeren van gerichte opdrachten, zelf uitvoeren van lessen of trainingen. De plot is inmiddels gestopt.

Bijlage 3. Aanvullende informatie over respondenten

Deze bijlage bevat meer informatie over kenmerken van de respondenten die de enquête invulden en over de deelnemers aan de focusgroepen.

Vragenlijstonderzoek onder schoolleiders en decanen

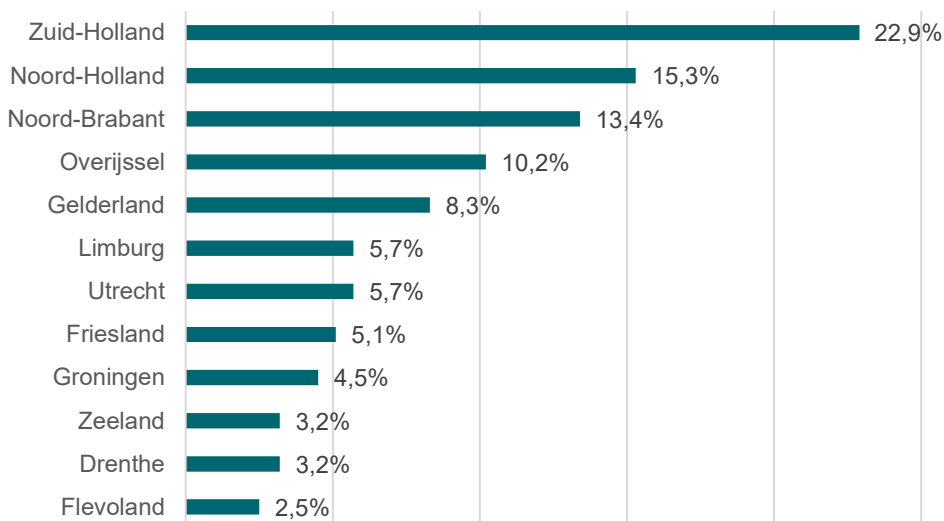
Voor dit onderzoek is via DUO Onderwijsonderzoek een enquête uitgezet onder schoolleiders. Aan hen is gevraagd de enquête door te sturen naar de decaan of LOB-coördinator of een andere collega die zich bezighoudt met dit onderwerp. Respondenten zijn gevraagd naar twee soorten activiteiten:

- Loopbaanoriëntatiebegeleiding-activiteiten, het gaat niet alleen om aandacht voor de lerarenopleiding en het leraarschap.
- Activiteiten waarbij leerlingen worden ingezet voor onderwijsondersteuning. Die activiteiten kunnen bijvoorbeeld bedoeld zijn om de werkdruk van leraren te verlichten en er tegelijk aan bijdragen dat leerlingen interesse krijgen voor het leraarschap

Verder zijn respondenten erop gewezen dat het gaat om initiatieven waar de school (of vestiging) bij betrokken is, als (mede)organisator of facilitator.

De enquête is door 157 respondenten ingevuld. De vragenlijst is vooral ingevuld door decanen (47,8%) en teamleiders (21,7%). Daarnaast is de vragenlijst ingevuld door de (con)rector (9,6%), de (adjunct-)directeur (10,2%) of de afdelingsleider (7,6%). Een klein percentage respondenten is de LOB-coördinator (3,2%).

De meeste respondenten komen uit Zuid-Holland, Noord-Holland en Noord-Brabant. Dit is representatief met de landelijke verdeling, aangeleverd door DUO Onderwijsonderzoek.

Figuur 1: In welke provincie is uw school gevestigd? (N=157)

Op de vraag 'Wat is de denominatie van uw school?' hebben de meeste respondenten 'openbaar' (42,7%) geantwoord. Een even groot aandeel gaf aan (rooms) katholiek (21,7%) en (protestants-)christelijk (21%) onderwijs te geven. De overige mogelijkheden waren Algemeen bijzonder (3,2%), antroposofisch (1,3%), gereformeerd (0,6%) en reformatorisch (2,5%). 11 respondenten (7%) gaf hierbij 'anders' aan, hierbij werd

onder andere interconfessioneel en oecumenisch onderwijs genoemd. Ook deze aantallen zijn vergelijkbaar met de landelijke cijfers aangeleverd door DUO Onderwijsonderzoek.

Focusgroepen met leerlingen

Voor dit onderzoek zijn twee focusgroepen georganiseerd. Het eerste gesprek vond plaats op een katholieke Dalton-scholengemeenschap voor vmbo, havo en vwo in Noord-Brabant. Het tweede gesprek voerden we op een reformatorische scholengemeenschap voor leerwegondersteunend onderwijs, vmbo, havo en vwo in Zuid-Holland. Op beide scholen spraken we drie kwartier met telkens vijf leerlingen.

Twee decanen verzorgden de werving van de leerlingen. Deze decanen hadden in de vragenlijst aangegeven dat we ze mochten benaderen voor een groepsgesprek met leerlingen op hun school. Om de eindexamenleerlingen in de drukke periode niet te belasten, is de decanen verzocht om leerlingen uit het vooreindexamenjaar 4 havo. We gaven bij de decanen aan dat iedere leerling zich kon opgeven voor deelname: zij die nog niet weten welke studie ze willen volgen, maar ook leerlingen die hun studiekeuze al hebben gemaakt. Een van de decanen had, tegengesteld aan ons verzoek, ook vwo-leerlingen uitgenodigd (twee uit 5 vwo, een uit 4 vwo). Het bleek te kort dag om de groepssamenstelling nog te wijzigen naar alleen havo-leerlingen. Hierdoor namen aan de tweede focusgroep, op de school in Zuid-Holland, zowel havo- als vwo-leerlingen deel. De helft van de in totaal tien deelnemers identificeerde zich als jongen, de andere helft als meisje.

Alle tien de deelnemers hadden een idee welke vervolgopleiding ze willen doen, hoewel een enkeling nog twijfelde. Vier van de tien leerlingen willen leraar worden, waarvan drie in het basisonderwijs en een in het voortgezet onderwijs. Hier volgen de studievoorkeuren van alle deelnemers:

- bedrijfseconomie/bedrijfskunde (drie havo-leerlingen, waarvan een ook een sportopleiding overweegt)
- pabo of een zorgopleiding (twee vwo-leerlingen, twee havo-leerlingen, waarvan één havo-leerling ook een zorgopleiding overweegt)
- biologie (een havo-leerling)
- psychologie of journalistiek (een havo-leerling)
- lerarenopleiding wiskunde (een vwo-leerling)

.....

Het voortgezet onderwijs: een aantrekkelijke werkomgeving waar iedereen duurzaam, enthousiast en veilig kan werken! Dat is waar Voion, in samenwerking met scholen, de VO-raad en vakbonden, aan wil bijdragen. We initiëren onderzoek en delen kennis over de onderwijsarbeidsmarkt en veilig en vitaal werken. We inspireren met praktijkverhalen en ontwikkelen instrumenten en handreikingen die toepasbaar zijn voor de hele sector. Samen werken we aan het beste onderwijs.

.....

VOION

Voion is kennis- en sparringpartner voor het voortgezet onderwijs op het gebied van de onderwijsarbeidsmarkt en veilig en vitaal werken.

WWW.VOION.NL • INFO@VOION.NL